

Dr. Safet Kuduzović
VODIČ ZA MUSLIMANSKU PORODICU
KNJIGA 1

Izdavač: Autor

Šerijatska recenzija: mr. Elvedin Pezić
kurra hfz. Dževad Gološ, prof.
Amir Durmić, prof.

Lektura: Sumeja Đurić, prof.

DTP: Senad Redžepović

Dizajn korica: Nihad Silić

Tiraž: 500

Web stranica: www.islamske-knjige.com

Kontakt: info@islamske-knjige.com
(BiH) 00387 62 311 101
(EU) 0031 617 972 659

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i univerzitetska biblioteka Bosne i Hercegovine, Sarajevo

28-4
28-45-055.2

KUDUZOVIĆ, Safet

Vodič za muslimansku porodicu : enciklopedija pitanja i odgovora. Knj. 1 /
Safet Kuduzović. - Sarajevo : autor, 2017. - 688 str. ; 25 cm

Bibliografija i bilješke uz tekst.

ISBN 978-9926-442-07-1

COBISS.BH-ID 23736070

Dr. Safet Kuduzović

ENCIKLOPEDIJA PITANJA I ODGOVORA

VODIČ

ZA MUSLIMANSKU PORODICU

- KNJIGA 1 -

Sarajevo, 2017.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog!

Uzvišeni Allah kaže:

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾﴾

“Reci: ‘Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehe vam oprostiti!’, a Allah prašta i samilostan je.” (Alu Imran, 31)

﴿...فَسْأَلُوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ. ﴿٧﴾﴾

“Pitajte učene, ako vi ne znate.” (El-Enbija, 7)

﴿...الرَّحْمَنُ فَسَّأَلْ بِهِ خَبِيرًا ﴿٥١﴾﴾

“On je Svemilosni, i o Njemu pitaj učenog.” (El-Furkan, 59)

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: *“Zašto nisu pitali ako nisu znali, lijek za neznanje leži u pitanju.”* (Ebu Davud)

Aiša, majka vjernika, rekla je: “Allah se smilovao ensarijkama! Stid ih nije spriječio da pitaju o vjeri i poduče se.” (Muslim)

Mudžahid b. Džebr rekao je: “Dvojica se neće podučiti: stidljivi i oholi.” (El-Buhari)

Omer b. Abdulaziz rekao je: “O svemu sam naučio ponešto, osim onoga o čemu sam se stidio pitati. Ostario sam, a to ne znam.” (Ibn Abdulberr)

Učenjaci su govorili: “Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja.” (Ibn Hadžer)

Ez-Zuhri je rekao: “Znanje je velika riznica, a ključ te riznice je pitanje.” (Ed-Darimi)

PREDGOVOR MR. ELVEDINA PEZIĆA

Blagodati kojima je Uzvišeni Allah obasuo čovječanstvo neprebrojive su, a jedna od Njegovih blagodati posebno prema našem narodu jeste i ta što je mnogima iz ovog naroda, kroz historiju, podario da budu lučonoše znanja i da nas usmjeravaju na put kojim su stameno kročili Allahovi poslanici. Jedan od tih odabranih, u našim očima, a samo je Allahu poznato ono što je u ljudskim dušama, jeste i naš uvaženi dr. Safet Kuduzović.

Znajući da naš uvaženi doktor ne voli da se ukazuje na njegove vrline, a naročito na njegova djela, što je opet posebna vrлина, ovom prilikom osvrnut ću se samo na nekoliko činjenica koje se odnose na njegovo znanje i na vrijednost knjige *Vodič za muslimansku porodicu*.

Knjiga *Vodič za muslimansku porodicu*, dr. Kuduzovića, jedan je novi dijamant kojim je naš uvaženi doktor obogatio knjižnicu našeg govornog područja i izuzetno sam počastvovan što sam jedan od onih koji su među prvima imali priliku da pročitaju ovu nadasve korisnu knjigu.

Znanje i kompetenciju uvaženog autora dr. Safeta Kuduzovića ne samo da potvrđuju njegovi istomišljenici već i njegovi “opponenti”, koji se sa njim možda i ne slažu u nekim pitanjima, ali zbog autentičnosti onoga što govori i piše, oni respektuju i njega kao čovjeka, a potom i znanje koje širi, što je dovoljan pokazatelj vrijednosti ove knjige. Svaka knjiga koja je izašla iz pera dr. Safeta Kuduzovića, bez obzira na njen naslov, treba da krase kućnu biblioteku svakog čovjeka, koji će nastojati da ih pročita i da u praksi primijeni znanje koje je na taj način stekao.

Dodatnu dimenziju ovoj knjizi daje činjenica da je nastala kao plod dugogodišnjeg, napornog rada i istraživanja. S obzirom na to da je dr. Kuduzović alim koji živi sa narodom i da je svakodnevno, na razne načine, u kontaktu sa ljudima i da odgovara na pitanja i dileme na koje nailaze u svakodnevnom životu, to ovu knjigu čini dodatno vrijednom,

jer je ona u pravom smislu riječi “vodič” i doista daje konkretne odgovore na veoma veliki broj dilema, nedoumica, nejasnoća s kojima se vjernik susreće.

Dr. Kuduzović oličenje je umjerenog razumijevanja vjere u svim njenim segmentima, što se umnogome reflektira na tematiku ove knjige. Kada je u pitanju razumijevanje vjere, ljudi se u ovom pogledu mogu podijeliti u tri kategorije: (1) oni koji su više nego tolerantni u svom tumačenju vjere, pa veoma lahko odobravaju nešto za što ne postoji šerijatsko opravdanje niti potreba, (2) oni koji su puka suprotnost od prvih, koji opet veoma netolerantno gledaju na propise vjere, do te mjere da često i sebi i drugima uskraćuju mnogo toga što je dopušteno i (3) oni koji su umjereni u svom tumačenju i razumijevanju vjere, a jedan od takvih jeste dr. Kuduzović, koji se maksimalno trudi da svojim odgovorima olakša ljudima, sve dok za to postoji potpora u vjeri i njenim savršenim postulatima, a isto tako on je na čelu kolone onih koji su svoj život uskladili sa sunnetom Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, pridržavajući se svih njegovih smjernica, i koji i druge pozivaju da kroče tim časnim putem.

O naučnoj vrijednosti ovog djela doista bi se imalo kazati mnogo, a ovom prilikom ukazat ću na to da je svaki odgovor dr. Kuduzovića zasnovan na jakim argumentima, čiji se izvori nalaze u klasičnoj literaturi, posebno u djelima hanefijskog mezheba, a nemoguće je ne primijetiti i veliku toleranciju i uvažavanje drugih mišljenja.

Zbog svega navedenog, a i mnogih drugih razloga, svakom muslimanu toplo preporučujem da se maksimalno potruži da sebi priušti ovu knjigu i da mu ona u pravom smislu riječi bude vodič u svakodnevnom životu.

Molim Uzvišenog Allaha da obilatom nagradom nagradi našeg uvaženog dr. Safeta Kuduzovića, da ga poživi u svakom hajru i da ga sačuva od svakog zla! Uzvišenog Allaha molim da ovo njegovo djelo učini blagoslovljenim!

Elvedin Pezić

Sarajevo, 10. redžeb 1437. h. g. / 17. 4. 2016. g.

PREDGOVOR KURRA HFZ. DŽEVADA GOLOŠA, PROF.

Balkanske zemlje, od dolaska islama na ove prostore pa sve do današnjih dana, davale su ličnosti koje su ostavile upečatljiv trag na polju izučavanja islamskih nauka. Taj trag ponekad se ogledao u živoj riječi, koja se manifestirala kroz misionarski rad imama, hatiba i muderisa, a ponekad kroz pisanu riječ, koja se opet ogledala u pisanju zasebnih djela, komentara na određena djela, izdavanju fetvi koje su pisane i bilježene i sl. Nekada bi ove metode bile spojene kod određenih alima koji su svoje znanje širili putem žive riječi, koja je ostavljala traga na one koji su slušali i učili u tom vremenu, i putem pisane riječi, koja je ostavljala traga u vremenu autora i koja ostavlja traga sve do danas i ostavljat će ga sve do Sudnjeg dana. Uvaženi dr. Safet Kuduzović zasigurno spada u ovu treću skupinu, a njegov život zorno nam svjedoči da je on prije svega alim koji živi sa svojim narodom i aktivno djeluje u rješavanju problema i iskušenja sa kojima se suočavaju današnji muslimani. Dr. Safet Kuduzović je hatib i predavač za kojeg je čuo svako ko razumije jezik kojim on govori, ali je i muderis koji današnjoj omladini i svojim učenicima tumači kapitalna djela islamskih učenjaka upravo onako kako su to tumačili poznati učenjaci ovih prostora kroz sva prošla stoljeća. U svojim tumačenjima on se nije ograničio na jednu disciplinu ili nauku, nego tumači djela iz islamskog prava, tefsira, akide i tevhida i drugih nauka, što ukazuje na širinu i nivo njegovog znanja.

Kada je pak u pitanju pisana riječ, i to je ono što ustvari želim da naglasim, onda mogu slobodno kazati da posjeduje osobinu koju teško da možemo naći kod nekoga na našim prostorima u današnjem vremenu. Veliki je broj onih koji se danas bave pisanjem, ali, na veliku žalost, njihovo pisanje svodi se, ustvari, na prepisivanje s jedne strane,

ili na nepreciznost, s druge strane. Djela koja izlaze iz pera dr. Kuduzovića jesu djela koja se odlikuju velikom preciznošću. Zato, ako bih morao samo jednom riječju da opišem ovo djelo, a i njegova druga djela, rekao bih: “preciznost”. Nimalo ne sumnjam da će sva ova djela jednoga dana biti predmet izučavanja i pisanja magistarskih i doktorskih disertacija. Spomenuta djela karakteristična su po mnogo čemu i nedovoljan je jedan rad ili tekst ili predgovor da se barem ukratko ukaže na njihovu vrijednost, međutim, ono što bih izdvojio i ono što na mene ostavlja veliki dojam jeste veliki respekt prema islamskim učenjacima i imamima koji se pojavljuje nakon čitanja djela dr. Safeta Kuduzovića.

Dr. Kuduzović je osoba koja je objedinila dvije vrste učenja i izučavanja nauke: prvo je akademsko, a drugo je, da ga nazovem, tradicionalno, ili kako mi to volimo kazati učenje pred šejhovima. Tako vidimo da je završio fakultet u Ammanu, Jordanu, gdje je i magistrirao iz oblasti hadisa, a potom je doktorirao na Univerzitetu “Mekka El-Mukerrema” u Džedi, a tema disertacije bila je “Valorizacija hadisa koji se koriste u hanefijskoj pravnoj školi, a nisu zabilježeni s lancima prenosilaca u hadiskim zbirkama, kroz djelo *Bedaeus-sanaia*, imama El-Kasanija”. Istovremeno, za vrijeme školovanja, a i poslije, posjećivao je predavanja i učio od poznatih islamskih učenjaka ovog vremena, među kojima bih izdvojio alima, autora stotina djela, šejha Mešhura Hasana. Ovakav način učenja i izučavanja nauke rezultirao je, između ostalog, i velikom ljubavlju i respektom prema islamskim učenjacima. Iz tog razloga mislim da slobodno mogu kazati da svako onaj ko želi da nauči šta je ljubav i respekt prema islamskim učenjacima, te prema islamskim pravnim školama, a prije svega prema imamu Ebu Hanifi i njegovoj pravnoj školi, neka čita i izučava djela našeg uvaženog dr. Safeta Kuduzovića.

Djelo *Vodič za muslimansku porodicu* jedno je od djela za kojima postoji velika potreba u današnjem vremenu. Porodica je jedan od najvažnijih temelja u čovjekovom životu, ali treba imati u vidu da porodica nije objekat koji se sastoji od temelja, krova, vrata i prozora,

nego zajednica u kojoj se prije svega čuvaju Allahove granice i poštuje roditelj i onaj koji treba da se poštuje. Svi mi često spomenemo kako su nekada porodice muslimana ovih prostora, bili oni Bošnjaci, Albanci ili drugi, bile porodice u kojima se namaz obavljao, zekat davao, odlazilo na hadž, učio Kur'an, poštovali roditelji. Svi ćemo se složiti da su muslimani ovih prostora u posljednje vrijeme počeli da gube porodicu, ako je već nisu izgubili. Glavni uzrok toga jeste zanemarivanje i ostavljanje Allahovih granica. Da bi porodica bila čovjekova sreća i ponos na oba svijeta, mora da poštuje Allahove granice i propise, a to će moći ispuniti samo usvajanjem ispravnog znanja utemeljenog na Kur'anu i sunnetu.

Naš uvaženi brat i alim dr. Safet ovom je knjigom olakšao muslimanskoj porodici i društvu učenje propisa kojima će poštivati Allahove granice, a primjenom i prakticiranjem usvojenog znanja bit će sretni i blagoslovljeni baš onako kako su nekada bile porodice na ovim prostorima. Sve propise prije svega pojasnio je prvo kroz pitanja koja se tiču samog vjerovanja, tačnije načina na koji se postiže ispravno vjerovanje, zatim propisa vezanih za namaz i druge ibadete. Na kraju želim da se zahvalim dr. Safetu za ovo djelo koje nam je ponudio i da Allaha zamolim da mu podari zdravlje i dug život koji će biti ispunjen davanjem i prenošenjem znanja. Uzvišenog Allaha molim da našeg alima i šejha sačuva svakog zla, te da mu podari bereket u radu, imetku, porodici i njegovim učenicima! Amin!

Dževad Gološ

Mostar , 30. muharrem 1437. h. g. / 13. 11. 2015. g.

PREDGOVOR AMIRA DURMIĆA, PROF.

Hvala Allahu, Gospodaru svjetova, Milostivom, Samilosnom, Vladaru Sudnjega dana, i neka je najpotpuniji salavat i najljepši selam na Njegovog odabranika i miljenika Muhammeda, na njegovu časnu porodicu, ashabe i sve one koji ih slijede u dobru do Sudnjega dana.

Posjetimo li internetske portale islamskog sadržaja na bilo kojem jeziku, s lakoćom ćemo primijetiti da su “pitanja i odgovori”, gotovo po pravilu, rubrike koje ostvaruju najveći broj posjeta. Na dilemu zbog čega je to baš tako, možemo ponuditi nekoliko odgovora. S jedne strane, islam je, kako to često možemo čuti, cjelokupni sistem života koji svojim pravilima i propisima regulira kako odnos prema Stvoritelju tako i prema svim stvorenjima, bez obzira na to da li se radilo o ljudima, životinjama ili čak neživoj materiji, a kada je tako, sasvim je izvjesno da se muslimani skoro svakodnevno susreću sa raznim dilemama kako se postaviti u određenoj situaciji i na koji način ispravno postupiti u datom momentu i specifičnim okolnostima. Imajući u vidu činjenicu da nijedan čovjek, bez obzira na to koliko bio učen i bogobožazan, ne može u svakom trenutku znati odgovore na sva pitanja i nedoumice koje se pred njim postave, sasvim je logično da će svi oni koji žele zadobiti Allahovo zadovoljstvo i živjeti po principima časnoga Kur’ana i sunneta, pokušati pronaći odgovore na dileme koje ih muče. U današnjem vremenu, kao nikada do sada, zahvaljujući savremenim dostignućima ljudske civilizacije, olakšanoj komunikaciji među ljudima i nevjerojatno brzom razmjeni informacija, učenim osobama i specijalistima iz raznih islamskih oblasti i disciplina moguće je s lakoćom postavljati pitanja i na njih, uz Allahovu pomoć, relativno brzo dobiti i odgovore.

S druge strane, poznato je da su ljudi veoma znatiželjna i radoznala bića, a najklasičniji oblik zadovoljavanja znatiželje jeste upravo kroz

postavljanje pitanja i očekivanje odgovora. Tako su u zadnje dvije decenije, prije svega Allahovom voljom i milošću, a onda i trudom, zalaganjem i strpljivošću odgovornih pojedinaca i grupa cijelog islamskog svijeta, na internetu nastale ogromne arhive pitanja i odgovora od kojih neke broje i više stotina hiljada fetvi i odgovora. Naravno, ovo nije ništa novo jer od najranije ere islama, dakle, od vremena ashaba i tabiina, muslimani su kroz pitanja koja su postavljali prije svega Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem, a kasnije i njegovim najučenijim ashabima, učili svoju vjeru i saznavali propise koji su im bili neophodni u svakodnevnom životu. U časnom Kur'anu, sintagma "i pitaju te (o Muhammede)...", navodi se na petnaestak mjesta, što je također jedan vrlo jasan pokazatelj da je metoda učenja kroz pitanja i odgovore ljudima veoma bliska, te da kao takva luči konkretne rezultate.

Naš uvaženi dr. Safet Kuduzović prepoznao je potrebu da našu još uvijek poprilično skromnu biblioteku islamskog sadržaja na bosanskom jeziku, popuni jednim, usudio bih se kazati, kapitalnim djelom, koje je u cijelosti zasnovano na principu postavljanja pitanja i davanja konkretnog odgovora, a koje će, uz Allahovu pomoć, dostići minimalno pet velikih tomova. U ovom djelu, koje slobodno možemo nazvati opsežnom enciklopedijom islamskih pitanja i odgovora, uz Allahovu pomoć, bit će obrađeni temelji islamskog vjerovanja kao i najčešća pravna pitanja koja se uglavnom vežu za namaz, post, zekat i hadž, ali i za pitanja čistoće, kupoprodaje, međuljudskih odnosa, i mnoga savremena pitanja koja su nastala u našem vremenu, a koja u takvom obliku nisu bila poznata u ranijim generacijama muslimana.

Kao i u svim svojim dosadašnjim djelima, dr. Kuduzović je još jednom pokazao da je na nivou zahtjevnog zadatka, jer je kroz cijelu knjigu, svojim iako u globalu naučnim stilom pisanja koji podrazumijeva upotrebu stručne terminologije, specifičnu elaboraciju štiva kao i detaljno referenciranje gotovo svake navedene rečenice, ipak uspio održati jednostavnost te cjelokupni materijal čitalačkoj publici prikazati na jedan sasvim shvatljiv i razumljiv način koji je daleko od

bilo kakve vrste kompliciranja, nejasnoća i zamršenosti. Zbog toga sam uvjeren da će, uz Allahovu pomoć, ovo djelo rado čitati i često koristiti kako kolege dr. Kuduzovića, tj. imami, vjeroučitelji i islamski teolozi, tako i šire mase na svim područjima na kojima se govori i razumije naš jezik.

Uistinu mi je bila čast i veliko zadovoljstvo uzeti učešće u ovom hairli projektu i iskreno se nadam da će Uzvišeni Allah iz Svoje neizmjerne milosti i dobrote autoru podariti zdravlja, volje, snage i strpljivosti da okonča ovaj veliki i zahtjevni projekat, te da će mu i ovo djelo, kao i sve što je do sada napisao i publicirao, ali i izgovorio na svojim mnogobrojnim predavanjima i seminarima, biti upisano kao trajna sadaka i stavljeno na Vagu dobrih djela, na Dan kada nikakvo blago, a ni sinovi, od koristi neće biti, i kada će samo onaj koji Allahu dođe čistog srca spašen biti.

Amir Durmić

Velika Kladuša, 20. džumadel-uhra 1437. h. g. / 29. 3. 2016. g.

O METODOLOGIJI PISANJA KNJIGE

S obzirom na to da je poznavanje metoda u pisanju određenog djela put ka njegovom boljem i potpunijem shvatanju, u narednim redovima ukratko ćemo spomenuti osnovne metode koje su korištene u pisanju ovog djela, da bi čitatelj imao potpuniju predstavu o samoj knjizi.

Prvo: Knjiga *Vodič za muslimansku porodicu* enciklopedija je odabranih odgovora koji predstavljaju nezaobilazno gradivo za muslimansko društvo. U ovom svesku *Vodiča* analizirana su pitanja akide – vjerovanja, tahareta – čistoće i namaza. Pored spomenutih poglavlja, knjiga sadrži kratki uvod koji pojašnjava položaj žene u muslimanskom društvu i položaj žene u neislamskim društvima.

Drugo: Odgovarajući na postavljena pitanja, navodio sam prvo kur'anske, a potom hadiske dokaze, spominjući stepen vjerodostojnosti svakog hadisa. Ocjene predanja uzimao sam od vrhunskih hadiskih stručnjaka iz prvih i potonjih generacija, od kojih su: imam Ahmed, El-Buhari, Et-Tirmizi, Ebu Zura, Ibn Huzejma, Ibn Munzir, Ibn Seken, Ibn Hibban, Ed-Darekutni, El-Hakim, El-Bejheki, Ibn Hazm, Ibn Abdulberr, En-Nevevi, Ibn Tejmijja, Ibn Kajjim, Ez-Zehebi, Ibn Kesir, Ibn Abdulhadi, Ibn Turkmani, Er-Rafii, El-Iraki, Ibn Mulekkin, El-Hejsemi, Ibn Hadžer, El-Ajni, El-Hejtemi, Ibn Muflih, Es-Sujuti, Es-Sanani, Eš-Ševkani, El-Mubarekfuri, Ahmed Šakir, El-Albani, Mukbil el-Vadai, Šuajb el-Arnaut i drugi. Imam Ez-Zehebi rekao je: “Kakvu ćemo korist ostvariti ako prihvatimo sva predanja, ne provjeravajući jesu li ispravna i autentična ili slaba!”¹

Treće: Sve navedene dokaze uzimao sam iz originalnih zbirki i djela. Ako se pak radilo o prenošenju iz sporedne hadiske zbirke, ili

¹ Vidjeti: Ez-Zehebi, *Bejanu zegalil-ilmi vet-taleb*, str. 6.

sažetka, ili djela u kojem su navedeni hadisi iz različitih hadiskih zbirki, tada sam spomenuo originalnu zbirku prije broja sveska i stranice, a zatim sam u zagradi naveo iz kojeg je djela preuzeto dotično predanje, kao: Ed-Dejlemi, *Musnedul-Firdevs*, 1/555, br. 2486 (*Ken-zul-ummal*); Temmam, *El-Fevaid*, 3/43, br. 843 (*Er-Revdul-bessam*); Et-Tahavi, *Šerhul-muškil*, 3/149, br. 1597 (*Tuhfetul-ahjar*); Abd Ibn Humejd, 2/57, br. 846 (*El-Muntehab*), Musedded, 3/227 (*El-Metali-bul-alija*) itd. U nekoliko situacija koristio sam različita izdanja istog djela, ovisno o potrebnoj valorizaciji i indeksu knjige.

Četvrto: Posebna pažnja prilikom davanja odgovora na pitanja posvećena je konsenzusu islamskih učenjaka, jer je on verificirani i legitimni vjerski izvor kod učenjaka ehli-sunnetskih pravnih usmjerenja. Imam Šafija smatra da je stvarni konsenzus jači od pojedinačnih (ahad) hadisa (tj. mimo mutevatir-predaja)², a ovo je potvrdio i šejhul-islam Ibn Tejmija.³

Peto: Neki su odgovori dati u opširnijoj formi i detaljnije argumentirani, dok su drugi argumentirani bez posebnog detaljiziranja, a treći su dati u sažetoj formi sa fokusom na sami propis. Razlog za ovakav pristup jeste činjenica da određena pitanja izazivaju brojne nejasnoće i kompleksnija su od drugih, stoga je na takva pitanja bilo neophodno dati detaljniji odgovor, dok je u odgovoru na druga pitanja bilo dovoljno ukratko navesti suštinu propisa.

Šesto: Knjiga je prožeta komparativnim fikhom i mišljenjima eminentnih učenjaka iz svih generacija, bez osvrta na njihovo mezhepsko opredjeljenje.

Sedmo: Ako su predaje zabilježili El-Buhari i Muslim ili samo jedan od njih, uglavnom sam navodio izvore iz ovih hadiskih zbirki, u protivnom sam detaljnije valorizirao hadis i njegovu autentičnost, budući da se korist ne može ostvariti ako prihvatimo sva predanja, ne

² Vidjeti: Ibn Ebu Hatim, *Adabuš-Šafii*, str. 232; *El-Kifaja fi ilmir-rivaja*, str. 437; El-Bejheki, *Menakibuš-Šafii*, 2/30; *Sijeru a'lamin-nubela*, 10/20.

³ Vidjeti: Ibn Tejmija, *Medžmuu fetava*, 7/29.

provjeravajući jesu li ispravna i autentična ili slaba, kako tvrdi imam Ez-Zehebi.⁴ Što se tiče predaja ispravnih prethodnika, uglavnom sam navodio njihovu ocjenu, iako se u fikhskim djelima često spominju mišljenja ashaba bez posebnog osvrta na njihovu autentičnost.

Osmo: Kako se veliki broj navedenih hadisa spominje u hadiskim zbirkama u različitim verzijama, smatrao sam da je dovoljno navesti odgovarajuću verziju, ne ukazujući na proširene ili sažete forme hadisa.

Deveto: U fusnotama se ponekad pored izvora nalaze kratka objašnjenja osnovnog teksta ili određenih izraza, što će čitateljima otkloniti eventualne nejasnoće i dati šire informacije o određenim pitanjima, izrazima ili izvorima.

Deseto: Što se tiče napomena koje su navedene na kraju odgovora, radi se o dodatnim propisima, pojašnjenjima ili eventualnim greškama koje nisu zasebno tretirane, već je, jednostavno, ukazano na propis o određenom pitanju.

Jedanaesto: Reference u bilješkama uglavnom sam započinjao s "vidjeti", kada se radi o doslovnom prenošenju, prijevodu, a ponekad i s "uporediti" kada je riječ o prenošenju citata u skraćenoj formi ili formuliranju na poseban način, pazeći na kontekst koji se razumije iz riječi autora tog djela, tako da cilj i smisao njegovih riječi ostanu nepromijenjeni.

Dvanaesto: Na kraju knjige nisam navodio korištenu literaturu, što je bio običaj u ranijim djelima, iz razloga što će djelo biti štampano u više dijelova, tako da će na kraju zadnjeg toma biti navedena cjelokupna bibliografija.

Trinaesto: U odabiru preferirajućeg mišljenja prevashodno se gledalo na argumente i stepen njihove autentičnosti. Budući da je nepogrješivost u vjeri prestala smrću Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, odabrana mišljenja nisu neprikosnovena i podložna su

⁴ Vidjeti: Ez-Zehebi, *Bejanu zegalil-ilmi vet-taleb*, str. 6.

diskusiji. Shodno tome, nikoga ne obavezujemo da slijedi odabrana mišljenja, jer čovjek može pogriješiti u njihovom odabiru.

Na kraju ovih napomena, a po uzoru na riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: “*Nije zahvalan Allahu onaj ko ne zahvaljuje ljudima*”⁵, upućujem riječi zahvalnosti svima koji su na bilo koji način pomogli u realizaciji ovog skromnog djela, a posebno se zahvaljujem recenzentima uvaženom šejhu mr. Elvedinu Peziću, Amiru Durmiću, prof., i kurra hfz. Dževadu Gološu, na njihovim dragocjenim savjetima koji su, bez ikakvog dvoumljenja, prihvaćeni i uvršteni u knjigu.

Isto tako, srdačno se zahvaljujem udruženju *Hidžra* iz Holandije koje je preuzelo štampanje i distribuciju ovog djela, kao i druge poslove koji se tiču pripreme knjige za štampu. Molim Uzvišenog Allaha da obilato nagradi članove ovog udruženja i pomogne ih u radu za islam!

⁵ Et-Tirmizi, 4/339, br. 1954; Ebu Davud, 4/256, br. 4811; Ahmed, 2/295; El-Buhari, *El-Mufred*, 85/218; Et-Tajalisi, 4/232, br. 2613; Vekia, *Ahbarul-kudah*, 3/38; Ibn Hibban, 8/198, br. 3407; Et-Taberani, *El-Kebir*, 1/195, br. 519; Ebu Nuajm, 7/165; El-Bejheki, *El-Adab*, 160/252, i *Šuabul-iman*, 6/516, br. 9117; El-Begavi, *Šerhus-sunna*, 13187, br. 3610. Imam Et-Tirmizi i šejh El-Albani ovo su predanje ocijenili ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/776; *Sahihul-edebil-mufred*, str. 99.

UVOD

Zahvala pripada Uzvišenom Allahu, samo Njega obožavamo i samo od Njega pomoć tražimo, Njemu se utječemo od zla naših duša i loših djela. Koga Svevišnji Allah uputi, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga On u zabludu odvede, niko ga na Pravi put ne može uputiti. Svjedočimo da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik.

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُمْ مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾﴾

“O vjernici, bojte se Allaha istinskom bogobojaznošću i umirite samo kao muslimani.”⁶

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾﴾

“O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, i od njega je suprugu njegovu stvorio i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte s imenom čijim jedni druge molite, i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi.”⁷

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾ يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾﴾

“O vjernici, bojte se Allaha i govorite samo istinu, On će vas za vaša dobra djela nagraditi i grijehе vam oprostiti. A onaj ko se Allahu i Poslaniku Njegovom bude pokoravao, postići će ono što

⁶ Alu Imran, 102.

⁷ En-Nisa, 1.

bude želio.”⁸

“Uistinu, najljepši govor jeste Allahov govor, a najbolja uputa jeste Muhammedova uputa. Najgore su stvari novotarije, a svaka je novotarija zabluda.”⁹

Za šerijatskog obaveznika ne postoji veća dužnost od uspostavljanja principa istinske vjere i robovanja Svevišnjem Stvoritelju, što je, ustvari, primarni cilj stvaranja čovjeka. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾ ﴾

“A džine i ljude stvorio sam samo zato da Me obožavaju.”¹⁰

Uzvišeni Allah počastio je čovjeka i uzdigao ga na najveće stepene, što nije slučaj s većinom ostalih stvorenja. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ... ﴿٧٠﴾ ﴾

“Mi smo sinove Ademove, doista, odlikovali.”¹¹

Za prosperitet i uređenje jakog društva, pored ispravnog vjerovanja u Allaha i robovanja samo Njemu, potrebno je izgraditi zdravu porodicu koja predstavlja garanciju opstanka ljudskog roda na Zemlji. Porodici, kao osnovnoj jedinki društva, neophodno je posvetiti adekvatnu pažnju jer samo u okrilju uređene porodice moguće je odgojiti uzorite potomke koji će svoj život temeljiti na visokim islamskim vrijednostima i tako nastaviti misiju izgradnje zdravog i pravednog društva, u kojem će svi njegovi članovi biti ravnopravni i uživati u plodovima svoga zalaganja i blagostanja koje Allah daje takvim zajednicama. Ukoliko izostane adekvatna briga o porodici, tada ljudska zajednica doživljava moralni, društveni i vjerski krah.

⁸ El-Ahzab, 70–71.

⁹ Ovo je prijevod tzv. *hutbetul-hadža*, odnosno uvodni dio hutbe kojim je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, počinjao svoj govor u raznim prilikama. Muslim, 6/127–128; En-Nesai, 1/452–453, br. 1105; Ebu Davud, 2/103, br. 1089; Ahmed, 1/432, br. 4115.

¹⁰ Ez-Zarijat, 56.

¹¹ El-Isra, 70.

Važnost porodice u islamu

Islam kao savršen koncept za život na Zemlji veliku pažnju poklanja porodici, kako prije njenog osnivanja tako i poslije. Briga islama o porodici prije njenog osnivanja ogleda se u podsticanju ljudi na sklapanje braka. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَثُلَاثَ وَرُبْعًا فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُعَدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا ﴾ (٣١)

“Ako se bojite da prema ženama sirotama nećete biti pravedni, onda se ženite onim ženama koje su vam dopuštene, sa po dvije, sa po tri i sa po četiri. A ako strahujete da nećete pravedni biti, onda samo sa jednom; ili – eto vam onih koje posjedujete. Tako ćete se najlakše nepravde sačuvati.”¹²

﴿ وَأَنْكِحُوا الْأَيْمَىٰ مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ ... ﴾ (٣٢)

“Udajte neudate i ženite neoženjene, i čestite robove i robinje svoje.”¹³

Abdullah b. Mesud prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “O mladići, ko je od vas u mogućnosti da se oženi, neka se oženi, jer je to najbolji način da sačuva svoj pogled i spolni organ, a ko nije u mogućnosti, neka posti, jer će mu post biti najbolji štiti.”¹⁴

Osnivanje porodice bila je praksa svih Allahovih poslanika. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ وَجَعَلْنَا لَهُمْ أَزْوَاجًا وَذُرِّيَّةً ... ﴾ (٣٨)

“I prije tebe smo poslanike slali i žene i potomstvo im davali.”¹⁵
U jednom slabom hadisu navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve

¹² En-Nisa, 3.

¹³ En-Nur, 32.

¹⁴ El-Buhari, 1115/5065; Muslim, 549/1400.

¹⁵ Er-Ra'd, 38.

sellem, rekao: “Četvero je sunnet vjerovjesnikā: stid, upotreba mirisa, korištenje misvaka i brak.”¹⁶ U nekim verzijama navodi se: “Petero je sunnet vjerovjesnikā: stid, blagost, hidžama, miris i brak.”¹⁷ Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ako vam dođe prosac čijom ste vjerom i moralom zadovoljni, oženite ga, ako tako ne učinite, nastupit će iskušenja na Zemlji i nered velikih razmjera.”¹⁸ Imam El-Bulkini kaže: “Ne postoji ibadet koji nam je propisan od vremena Adema, alejhis-selam, do našeg vremena, i koji će se nastaviti i u Džennetu osim braka i vjerovanja (imana).”¹⁹

Enes b. Malik pripovijeda da su tri čovjeka došla kod supruga Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, raspitujući se o njegovim ibadetima. Dobivši od njih odgovor, učinilo im se kao da nije dovoljno ono što oni rade, te rekoše: “Gdje smo mi u odnosu na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem? Njemu su oprošteni svi grijesi, i prošli i budući.” Tada prvi od njih reče: “Što se mene tiče, ja ću od sada cijele noći provoditi u ibadetu”, drugi reče: “A ja ću od sada svaki dan postiti i nikako neću prekidati post”, a treći reče: “A ja ću se kloniti žena i nikako se više neću ženiti.” Kada je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, obaviješten o tome šta su rekli, došao im je i rekao: “Vi ste oni što su rekli to i to? Tako mi Allaha, ja prema Allahu osjećam veće strahopoštovanje od vas i najbogobojazniji sam, ali ja ponekad i postim, ali i ne postim, klanjam, spavam i živim bračnim životom. Ko se udalji od mog sunneta – načina života, on ne

¹⁶ Et-Tirmizi, 3/382, br. 1080; Ahmed, 5/421; Abd b. Humejd, *El-Musned*, 1/204, br. 220 (*El-Muntehab*). Imam Et-Tirmizi i Es-Sujuti ovu su predaju ocijenili dobrom, dok je Ebu Zura er-Razi, Ibn Arebi el-Maliki, En-Nevevi, Ibn Mulekkin, Ibn Mahmud (komentator Ebu Davudovog *Sunena*), El-Munavi i El-Albani smatraju slabom, što je prioriternija ocjena ovog hadisa. Vidjeti: *Ilelul-hadis*, 3/445; *El-Medžmua*, 1/339; *Hulasatul-ahkam*, 1/85; *El-Bedrul-munir*, 1/728; *Fejdul-Kadir*, 1/581; *Es-Silsiletud-daiifa*, 10/27.

¹⁷ Et-Taberani, 11/149, br. 11445; Ibn Ebu Asim, *El-Ahadu vel-mesani*, 4/223, br. 2208, sa slabim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 1/118.

¹⁸ Et-Tirmizi, 3/385, br. 1084; Ibn Madža, 1/632, br. 1967; Ibn Ebu Asim, *El-Ahadu vel-mesani*, 2/351, br. 1122; Et-Taberani, 22/299, br. 762; El-Hakim, 2/179, br. 2695, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 6/266.

¹⁹ Vidjeti: Es-Sujuti, *El-Ešbahu ven-nezair*, str. 475; *Hašijetu Ibni Abidin*, 4/66.

*pripada meni!*²⁰ Kada je Fatima bint Kajs spomenula Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da je prose Muavija b. Ebu Sufjan i Ebu Džehm, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: “*Ebu Džehm udara svoju suprugu, a Muavija je siromašan, nema imetka. Udaj se za Usamu b. Zejda.*”²¹

Briga islama o porodici nakon njenog osnivanja ogleda se u lijepom odnosu prema supruzi i dobivanju potomstva. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ ... وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ۝١٩﴾

“S njima lijepo živite! A ako prema njima odbojnost osjetite, moguće je da je baš u onome prema čemu odbojnost osjećate Allah veliko dobro dao.”²² Džabir kazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na Oproštajnom hadžu, između ostalog, rekao: “*Bojte se Allaha kada su u pitanju vaše supruge. Vi ste se oženili njima uz Allahovu garanciju i postale su vam intimno dozvoljene uz Allahovu riječ.*”²³ Makil b. Jesar kazuje: “Neki je čovjek došao Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, i kazao: ‘Upoznao sam lijepu ženu i čestitog porijekla, ali je nerotkinja, pa hoću li se oženiti njome?’ ‘Ne’, odgovorio mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Kada je taj čovjek i drugi put došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, on mu je opet zabranio ženidbu njome, a kad je došao treći put, on reče: ‘*Ženite se rotkinjama koje vas vole, ja ću se ponositi pred drugim narodima vašom brojnošću!*’”²⁴

²⁰ El-Buhari, 1115/5063; Muslim, 549/1401.

²¹ Muslim, 596/1480.

²² En-Nisa, 19.

²³ Muslim, 493/1218.

²⁴ Ebu Davud, 2/227, br. 2050; En-Nesai, 6/65, br. 3227; Ibn Hibban, 9/363, br. 4056; Et-Taberani, 20/219/, br. 508; El-Hakim, 2/176, br. 2685. Imam El-Hakim, Ez-Zehebi i El-Albani ovu su predaju ocijenili ispravnom. Vidjeti: *Sahihu Suneni Ebi Davud*, 1/574.

Čestita žena – stub porodice

Zbog svoje nježne prirode, koja je protkana emocijama i milošću, žena predstavlja temelj zdrave porodice. Njena ženstvenost prijeko je potrebna suprugu, dok su emocije i samilost potrebni potomstvu. Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Svi ste vi pastiri i svi ćete biti odgovorni za svoje stado. Vladar je pastir i bit će pitan za svoje stado. Čovjek je pastir u svojoj porodici i bit će odgovoran za svoje stado. Žena je pastirica u kući svoga muža i bit će pitana za svoje stado. Sluga je pastir u imovini svoga vlasnika i bit će pitan za svoje stado.”²⁵ Sevban kazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan koju vrstu imetka treba stjecati, rekao je: “Neka jedan od vas nastoji imati zahvalno srce, jezik koji Allaha spominje i ženu vjernicu koja će ga pomoći u pogledu onoga svijeta.”²⁶ Sa’d b. Ebu Vekkas prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Tri stvari predstavljaju sreću na ovom svijetu: supruga koja te zadivi kad je pogledaš, a kada si odsutan, čuva tvoju čast i imetak...”²⁷ Ebu Hurejra kazuje da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbolje žene koje su jahale deve jesu dobre Kurejšijke: najmilostivije su prema djeci i najbolje čuvaju imovinu svojih muževa.”²⁸

Abdullah b. Amr prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Dunjaluk je kratkotrajni užitak, a najbolji dunjalučki užitak jest dobra žena.*”²⁹ Budući da žena preuzima obavezu odgoja porodice znatno više nego muškarac, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, muškarce je podstakao da stupaju u brak sa istinskim vjericama. Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sa ženom se stupa u brak zbog četvero: njenog imetka, porijekla,

²⁵ El-Buhari, 192/893; Muslim, 763/1829.

²⁶ Ibn Madža, 1/596, br. 1856; Ahmed, 5/282, sa prekinutim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 2/96.

²⁷ El-Hakim, 2/175, br. 2684. Šejh El-Albani ovo je predanje ocijenio dobrim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/39.

²⁸ El-Buhari, 728/3434; Muslim, 583/1466.

²⁹ Muslim, 585/1467.

ljepote i vjere. Odaberi vjernicu, jadan ne bio.”³⁰

U životopisu velikih islamskih učenjaka nalaze se brojni primjeri u kojima se kazuje o ulozi žene, prvenstveno majke, u njihovom odgoju i izgradnji velikih naučnih ličnosti, kao što je slučaj s imamom Malikom b. Enesom³¹, Šafijom³² i brojnim drugim učenjacima.

Imajući u vidu da je čestita žena garancija zdravog i naprednog društva, svakodnevno se možemo uvjeriti u raznorazne pokušaje kvarenja ličnosti žene muslimanke pod izgovorom emancipacije, slobode, kulture, savremenosti itd. Neprijatelji čednosti, stida i morala nastoje po svaku cijenu uništiti i moralno degradirati uzorna društva, što je najjednostavnije realizirati kvarenjem žene i marginaliziranjem njene uloge u izgradnji porodice. Ko razmisli o kur’anskim i hadiskim citatima koji govore o ženi, neminovno mora uočiti da dini-islam veliku pažnju posvećuje ličnosti žene i da osuđuje svaki vid njene diskriminacije i zapostavljanja.

Čovjek, kao odabrano Allahovo stvorenje, zaslužuje da živi časno i strogo je zabranjeno na bilo koji način vršiti atak na njegovu vjeru, život, razum, čast i ponos. Prije dolaska Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ova je činjenica bila puka iluzija ili tek mrtvo slovo na papiru. Historija je najbolji svjedok tlačenja ljudskog roda na razne načine. Međutim, ovo je zlo dostiglo svoju kulminaciju kada je riječ o ženi, jer, kao slabašno biće, ona uglavnom nije u mogućnosti da stane u vlastitu odbranu i najčešće ne nalazi pomoćnika ni zaštitnika osim Uzvišenog Allaha, a divan je On zaštitnik. Tako su brojne zajednice zabludjelog paganstva bile iskušane jednim slabašnim Allahovim stvorenjem – ženom. Odgovorno tvrdimo da su sva društva i sve civilizacije pali na ovom velikom ispitu, osim onih koji su se odazvali Allahu i Njegovim poslanicima.

Da bismo potpunije shvatili odnos prema ženama kroz stoljeća,

³⁰ El-Buhari, 1120/5090; Muslim, 583/1466.

³¹ Vidjeti: *Et-Temhid*, 3/4.

³² Vidjeti: *Hil’jetul-ulema*, 9/73.

u narednim redovima navest ćemo kako je bila tretirana u raznim društvima i civilizacijama.

1. Položaj žene u starogrčkoj civilizaciji

U civilizaciji starih Grka žena je bila ponižena, a njena osnovna prava ugrožena. Stari su Grci o ženi govorili: “Žena je nečist, šejtanov prijatelj.” Žena je bila najjeftinija roba, kupovala se i prodavala na pijacama, nije imala pravo na nasljedstvo niti pravo da raspolaže vlastitim imetkom. Grčki filozof Aristotel rekao je: “Žena je izvor propasti i nedaća na svijetu. Ona nalikuje drvetu koje daje otrovne plodove. Spoljašnjost drveta je lijepa, ali ptice koje jedu njegove plodove umiru istog trenutka.”

2. Položaj žene u rimskom društvu

Poznata izreka Rimljana glasila je: “Okovi sa ženskih ruku i nogu se ne skidaju”, tj. treba biti pod stalnom kontrolom, bez prava na dostojanstven život. U rimskom društvu otac je imao pravo prodavati svoju djecu. Muško dijete bi, nakon tri uzastopne prodaje, bilo oslobođeno, dok je žensko dijete ostajalo služiti oca do njegove smrti. Druga njihova izreka glasila je: “Žena nema dušu.” Ženu su kažnjavali sipanjem vrelog ulja po njenom tijelu ili vezanjem konopcima, a neke su vezali za konje i tako vukli po zemlji sve do smrti. Ako bi kazna pak bila blaža, popravno-odgojnog karaktera, onda bi je vezali za stup određeni period.

3. Položaj žene u civilizaciji starih Kineza

Stari Kinezi smatrali su ženu zlom koje uništava imetak i čast muškarca. Muškarac je imao pravo prodati svoju suprugu kao roba, a nakon njegove smrti porodica muža imala je pravo raspolagati njome. Muž je, također, polagao pravo da zakopa svoju suprugu živu.

4. Položaj žene u hinduskom društvu

Hindusi su govorili: “Gorka sudbina, smrt, pakao, otrov, vatra i zmija bolji su od žene.” Nakon smrti muža, žena bi bila spaljena i pokopana s njim ili bi ostala u trajnom vlasništvu kod njegove porodice, ponižena i maltretirana. Ovo je trajalo sve do 17. stoljeća kada su ukinuli ove paganske običaje, uprkos predstavnicima tadašnje hinduske vjere. U nekim vremenima postojalo je staro drveće kojem su Hindusi svake godine morali prinijeti po jednu djevojku kao žrtvu. Hindusi su smatrali nečistim sve što žena dotakne. Nakon smrti muža, u hinduskom društvu ženu je očekivalo jedno od dvoje: ili da živa bude spaljena sa umrlim mužem ili da do kraja života živi u mukama i poniženju kod njegove porodice.

5. Položaj žene u perzijskom društvu

Perzijanci su dozvoljavali ženidbu majkom, kćerkom, sestrom, bratičnom, sestričnom i tetkom. Kad bi žena dobila mjesečni ciklus, morala je napustiti kuću i boraviti na udaljenom i izolovanom mjestu.³³ Niko nije imao pravo posjećivati je u tom periodu, osim sluga koji bi joj donosio hranu. Muškarac je polagao pravo da proda svoju ženu, da je ubije ili zadrži.

³³ Kada je u pitanju odnos prema ženi u vremenu dok ima mjesečnicu, mnogi paganski običaji prisutni su i u našem vremenu. U ruralnim dijelovima Venecuele, žene su primorane da spavaju u šatorima za vrijeme trajanja menstruacije. U ruralnim dijelovima Gane, sve dok imaju menstruaciju, ženama je zabranjeno da provode vrijeme u istoj kući sa muškarcem i da mu kuhaju. U zabačenim dijelovima Nepala, ženama je zabranjeno da razgovaraju sa bilo kim tokom menstruacije, a taj period moraju da provedu u glinenim kućama u šumi, sve dok se menstruacija ne završi. U Keniji, u plemenu Masai žene koje imaju menstruaciju ne smiju da muzu krave niti da provode vrijeme u štali, da ne bi zarazile životinje, niti smiju konzumirati mliječne proizvode. U Indiji, žena koja ima menstruaciju ne smije da dodiruje krave. U mnogim zajednicama u jugoistočnoj Aziji, žene koje imaju menstruaciju ne smiju koristiti vodu iz iste česme kao ostali, da ih ne bi zarazile. Vidjeti: <http://zena.blic.rs/Porodica/24911/STRASNO-Kako-u-pojedinim-drzavama-zene-maltretiraju-za-vreme-menstruacije>.

6. Položaj žene u jevrejskoj kulturi

Jevreji su žensku osobu smatrali običnom sluškinjom koju je otac mogao prodati maloljetnu bilo kome i bilo kada, a smatrali su je i prokletnicom koja je zavela Adema, alejhis-selam. Kada bi dobila mjesečnicu, s njom ne bi sjedili niti jeli. Sve što bi dotakla u vremenu mjesečnog ciklusa, smatralo se nečistim. U vrijeme mjesečnog ciklusa neke su žene boravile u posebnoj šatoru dok se ne bi očistile, a ispred šatora ostavljali su im hranu i vodu.

7. Položaj žene u kršćanstvu

Kršćani su smatrali da je neoženjen muškarac vredniji kod Allaha od oženjenog, budući da je kontakt sa ženom, koja je simbol šejtanskog prilaza, prljavo djelo. Za kršćane je žena predstavljala najveću opasnost po porodicu i društvo i slovila je kao nužno zlo. U petom hidžretskom stoljeću grupa kršćanskih znanstvenika pokrenula je istraživanje o tome da li žena ima dušu. Većina ih je smatrala da žena, ipak, nema dušu, osim Merjeme koja se u tom pogledu razlikovala od ostalih žena. Drugi su raspravljali o tome da li žena pripada ljudskoj ili životinjskoj vrsti i ima li dušu, a ako se potvrdi postojanje duše u ženi, da li je ista kao kod muškarca ili se razlikuje. Na kraju su došli do slavnog zaključka da žena, ipak, pripada ljudskoj vrsti i da je stvorena s jednim ciljem – da služi muškarcu. Sve do 1805. godine, u Engleskoj je bilo dozvoljeno prodati ženu, a zakon je ograničio maksimalnu cijenu. Nakon zabrane prodavanja žena, jedan Britanac, koji se, ipak, usudio prodati svoju suprugu, bio je 1931. godine kažnjen s deset mjeseci zatvora. U djelu *Haderetul-islam* navodi se da je jedan Italijan prodao svoju ženu na rate, a budući da mu kupac nije isplatio zadnju ratu, on ga je ubio.

8. Položaj žene u arapskom predislamskom društvu

Kako su predislamski Arapi tretirali ženu, najbolje je pojasnio Omer b. Hattab, koji je rekao: “Tako mi Allaha, u džahilijetu nismo

uvažavali žene sve dok Allah o njima nije objavio ono što je objavio i dodijelio im ono što je dodijelio.”³⁴ Muškarac je imao pravo razvoditi svoju suprugu bezbroj puta, a isto tako mogao se oženiti neograničenim brojem žena. Nakon očeve smrti, najstariji bi sin, poput imetka, naslijedio očevu suprugu, tj. maćehu, i nastavio bi živjeti u bračnoj vezi s njom. Islam je dokinuo ovu ružnu praksu i zabranio takav čin. Uzvišeni Allah kaže: **“I ne ženite se onima kojima su se ženili vaši očevi.”**³⁵

Kada bi muškarac poželio dijete s posebnom vrlinom: pametan, snažan, hrabar, vješt, visok, razvijen i sl., odveo bi svoju suprugu čovjeku koji je bio poznat po tom svojstvu i prisilio je na nemoral, kako bi mu rodila sina o kojem mašta.³⁶

Zejneb bint Ebu Selema el-Mahzumijja, govoreći o pričeku žene nakon smrti muža, rekla je: “Kada bi u džahilijetu nekoj ženi umro muž, ona bi obukla najružniju odjeću, nastanila se u najgoroj odaji i ne bi se smjela mirisati cijelu godinu dana. Nakon godinu dana, ženi bi doveli neku životinju: magarca, ovcu ili kokoš, pa bi ona rukama potrla po njenoj koži, nakon čega bi rijetko koja životinja preživjela, a zatim bi izašla iz svoje odaje i tada bi joj dali balegu, koju bi ona uzela i bacila³⁷, što je bio završni čin izlaska žene iz žalosti i time je prestajala zabrana korištenja mirisa i postajalo joj je dozvoljeno što je bilo zabranjeno u vremenu pričeka.”³⁸ Zbog toga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Vrijeme žalosti i čekanja (nakon smrti muža) traje četiri mjeseca i deset dana, a u paganstvu ste bacale balegu nakon godinu dana.*”³⁹

³⁴ El-Buhari, 1072/4913; Muslim, 594/1479.

³⁵ En-Nisa, 22.

³⁶ Vidjeti: *Avdetul-hidžab*, 2/47–73. Na ovih dvadeset pet stranica šejh Muhammed b. Ismail el-Mukaddem opširno je govorio o položaju žene u raznim društvima.

³⁷ Ovo je simbolika za istek pričeka, tj. da baca priček iza svojih leđa kao balegu, ili, pak, da je provedeno vrijeme u samoći nebitno kao bačena balega, želeći time izraziti veliko poštovanje prema mužu nakon njegove smrti. Vidjeti: *Fethul-Bari*, 9/400.

³⁸ El-Buhari, 1171/5337; Muslim, 601/1489.

³⁹ El-Buhari, 1171/5336; Muslim, 602/1488.

Pored navedenih poroka, predislamski su Arapi bili posebno poznati po zlu zvanom “ve’dul-benât” – zakopavanje žive ženske djece. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُم بِالْأُنثَىٰ ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ ﴿٥٨﴾ يَتَوَارَىٰ مِنَ الْقَوْمِ مِنْ سُوءِ مَا بُشِّرَ بِهِ ۚ أَيُمْسِكُهُ عَلَىٰ هُونٍ أَمْ يَدُسُّهُ فِي التُّرَابِ ۗ أَلَا سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٥٩﴾ ﴾

“I kad se nekom od njih javi da mu se rodila kći, lice mu potamni i postaje potišten. Krije se od ljudi zbog nesreće koja mu je dojavljena. Da li ovako prezren da je zadrži ili u zemlju da je zarovi? Kako oni ružno prosuđuju!”⁴⁰ Neka plemena su, pored ženske, zakopavala i mušku djecu strahujući da ne osiromaše zbog njih. Svevišnji Stvoritelj kaže:

﴿ وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ خَشِيَةَ إِمْلَاقٍ ۖ نَحْنُ نَرْزُقُهُمْ وَإِيَّاكُمْ ۚ إِنَّ قَتْلَهُمْ كَانَ خِطْئًا كَبِيرًا ﴿٣١﴾ ﴾

“I ne ubijajte djecu svoju iz straha od neimaštine, i njih i vas Mi opskrbljujemo, jer je ubijati njih doista veliki grijeh.”⁴¹

U drugom ajetu Uzvišeni kaže:

﴿ ... وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ ۖ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ ... ﴿١٥١﴾ ﴾

“I ne ubijajte djecu svoju zbog neimaštine, Mi i vas i njih opskrbljujemo.”⁴²

U komentaru ajeta:

﴿ قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ ... ﴿١٤٠﴾ ﴾

“Gubitnici su oni koji iz lahkoumnosti i ne znajući šta rade djecu svoju ubijaju”⁴³, poznati tabiin Katada kaže: “Tako su ljudi postupali u vremenu paganstva. Jedan od njih ubio bi svoje žensko dijete

⁴⁰ En-Nahl, 58–59.

⁴¹ El-Isra, 31.

⁴² El-En’am, 151.

⁴³ El-En’am, 140.

iz straha od neimaštine, a ne bi strahovao za psa kojeg svakodnevno hrani.”⁴⁴ Pored zakopavanja ženske djece, bilo je i drugih načina svirepog ubijanja, poput gušenja u vodi i klanja, a ponekad i bacanja niz planinu.

U jednom predanju, čija je autentičnost sporna, navodi se da je Omer b. Hattab rekao: “Ostala su mi u sjećanju dva postupka iz paganstva: jedan me rasplače, a drugi nasmije. Rasplače me kada se sjetim kako sam zakopao svoju živu djevojčicu. Nakon kopanja rupe, uzeo sam je u naručje, a ona je svojom rukom vadila zemlju iz moje brade, ne znajući šta je čeka. Spustio sam je u rupu i prekrio zemljom. Kada se god sjetim toga, zaplačem. Nasmije me kad se sjetim da sam sebi pravio boga od datula da me čuva preko noći. Kada bih osvanuo živ i zdrav, pojeo bih ga.”⁴⁵ Nu‘man b. Bešir kazuje da je Omer b. Hattab upitan o ajetu:

﴿ وَإِذَا الْمَوْءِدَةُ سِيلَتْ ﴿٨﴾ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ﴿٩﴾ ﴾

“I kada živa sahranjena djevojčica bude upitana zbog kakve je krivice ubijena”⁴⁶, pa je rekao: “Kajs b. Asim došao je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘U paganstvu sam zakopao osam djevojčica!’ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘*Oslobodi po roba za svaku od njih!*’ Kajs reče: ‘Ja imam dosta deva!’ ‘*Pokloni za svaku od njih devu ako želiš*’, reče mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”⁴⁷

Kada bi neko od predislamskih Arapa htio zakopati svoju odraslu djevojčicu, kazao bi supruzi: “Lijepo je obuci i ukrasi, idem s njom posjetiti rodbinu”, pa bi je odveo u pustinju do presušenog bunara i rekao joj: “Popni se i pogledaj u bunar.” Kada bi se nagnula, otac bi je gurnuo i bunar zatrpao zemljom. Drugi način na koji su zakopavali žive djevojčice ogledao se u tome da prije rođenja djeteta iskopaju

⁴⁴ Vidjeti: *Ed-Durrul-mensur*, 3/91.

⁴⁵ Vidjeti: *Eš-Šinkiti, Advaul-bejan*, 9/36–37.

⁴⁶ *Et-Tekvir*, 8–9.

⁴⁷ *Et-Taberani*, 18/337, br. 863; *Et-Taberi*, 30/91, br. 28264; *El-Bezzar*, 3/78, br. 2280 (*Kešful-estari*); *El-Bejheki*, 8/202, br. 16424. Šejh El-Albani ovo je predanje ocijenio vjerodostojnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 7/877, br. 3298.

rupu, a kada nastupi vrijeme poroda, na to bi mjesto doveli ženu i ako bi rodila žensko dijete, odmah bi ga zakopali, a muško bi odnijeli kući.⁴⁸ Svi navedeni primjeri svjedoče o surovosti ovih paganskih, idolopokloničkih srca, kazuju nam o ljudima koji su bili spremni da svirepo ubiju svoje dijete bojeći se za vlastitu egzistenciju. Ibn Mesud kazuje: “Upitao sam Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem: ‘Koji je grijeh najveći kod Allaha?’ ‘*Da nekoga smatraš Allahu ravnim, a On te stvorio!*’, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘To je, uistinu, veliko!’, rekoh ja i dodadoh: ‘A koji onda?’ ‘*Da ubiješ svoje dijete iz straha da ne jede s tobom*’, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘A koji onda?’, ponovo upitah, a on reče: ‘*Da počiniš blud sa ženom svoga komšije.*’”⁴⁹

Uzvišeni je Allah tadašnjem čovječanstvu ukazao Svoju milost šaljući im svjetlo i Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ih podučiti svakom dobru i da im zabrani svako zlo, da zaštiti njihovu čast, imetak, živote, porod i razum. Islam je najstrože zabranio ubijanje ženske djece, a ženi je podario stepen i prava koja nisu zapamćena u prijašnjim društvima. I ne samo to, islam je odnos prema ženi učinio glavnim mjerilom i kriterijem dobrote i dobročinstva. Aiša prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Najbolji su oni koji se najljepše ophode prema svojim porodicama, a ja se najljepše ophodim prema svojoj porodici.*”⁵⁰ U hadisu koji prenosi Ebu Hurejra navodi se: “*Najpotpunije vjerovanje imaju ljudi najljepše naravi, a najbolji među vama jesu oni koji se najljepše odnose prema svojim ženama.*”⁵¹

⁴⁸ Vidjeti: *Mehasinut-te'vil*, 9/336–337; *Ruhul-meani*, 29/256.

⁴⁹ El-Buhari, 930/4477; Muslim, 62/86.

⁵⁰ Et-Tirmizi, 5/709, br. 3895; El-Bejhaki, 7/770, br. 15699. Imam Et-Tirmizi i šejh El-Albani ovaj su hadis ocijenili ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/575; *Sahihu Sunenit-Tirmizi*, 3/579.

⁵¹ Et-Tirmizi, 3/457, br. 1162; Haris b. Ebu Usama, *Musnedul-Haris*, 2/816, br. 848 (*Bugjetul-bahis*); Ibn Hibban, 9/483, br. 4176. Imam Et-Tirmizi i šejh El-Albani ovaj su hadis ocijenili ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/573.

POLOŽAJ ŽENE U ISLAMU

Nakon svih nedaća i nepravdi kojima je žena bila izložena u paganstvu, dolazak islama označio je nastupanje perioda slobode i pravednog odnosa prema ženi, u kojem su ženina prava upotpunjena i zagarantirana. Islam je u to vrijeme predstavljao prekretnicu u svim životnim sferama, a naročito u odnosu prema ženi, strogo zabranivši sve paganske običaje koji su na bilo koji način ugrožavali njenu bezbjednost i osnovna ljudska prava. Tako je žena u islamu dobila stepen koji savršeno odgovara njenoj prirodi. U brojnim ajetima i hadisima žena i muškarac spominju se u istom kontekstu, što jasno ukazuje na to da žena nije, ni u kojem pogledu, diskriminirana u dini-islam.

Uzvišeni Allah kaže:

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ إِنَّا خَلَقْنَاكُمْ مِنْ ذَكَرٍ وَأُنْثَىٰ وَجَعَلْنَاكُمْ شُعُوبًا وَقَبَائِلَ لِتَعَارَفُوا إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ خَبِيرٌ ﴿١٣﴾﴾

“O ljudi, Mi smo vas od muškarca i žene stvorili i na plemena i narode vas podijelili da biste se upoznali. Kod Allaha je od vas najugledniji onaj koji Ga se najviše boji; Allah, uistinu sve zna i o svemu je obaviješten.”⁵²

﴿يَتَأْتِيهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَجِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً... ﴿١﴾﴾

“O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas je stvorio od jednog čovjeka, od kojeg je stvorio njegov par, a od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao.”⁵³

⁵² El-Hudžurat, 13.

⁵³ En-Nisa, 1.

Govoreći o grijehu uznemiravanja vjernika, Svevišnji Gospodar kaže:

﴿ وَالَّذِينَ يُؤْذُونَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ بَغَيْرِ مَا اكْتَسَبُوا فَقَدِ احْتَمَلُوا
بُهْتَانًا وَإِنَّمَا مِينَا ۝٥٨﴾

“A oni koji vjernike i vjernice uznemiravaju, a oni to ne zaslužuju, toware na sebe klevetu i pravi grijeh.”⁵⁴

Naređujući Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, da traži oprost za sebe i vjernike, Uzvišeni kaže:

﴿ فَأَعْلَمَ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَسْتَغْفِرُ لِدُنْيَاكَ وَالْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ ... ۝١٩﴾

“Znaj da nema drugog boga osim Allaha i traži oprosta za svoje grijehe, i za vjernike i za vjernice.”⁵⁵

Govoreći o nasljednom pravu, Plemeniti Allah kaže:

﴿ لِلرِّجَالِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ وَالْأَقْرَبُونَ وَلِلنِّسَاءِ نَصِيبٌ مِّمَّا تَرَكَ الْوَالِدَانِ مِمَّا قَلَّ
مِنْهُ أَوْ كَثُرَ نَصِيبًا مَّفْرُوضًا ۝٧﴾

“Muškarcima pripada dio onoga što ostave roditelji i rodbina, a i ženama pripada dio onoga što ostave roditelji i rodbina, bilo toga malo ili mnogo, dio je obavezan.”⁵⁶

Obećavajući nagradu onima koji čine dobra djela, Milostivi kaže:

﴿ مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً
وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝١٧﴾

“Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, Mi ćemo dati

⁵⁴ El-Ahzab, 58.

⁵⁵ Muhammed, 19.

⁵⁶ En-Nisa, 7.

da proživi lijep život i doista ćemo ih nagraditi prema najboljem što su činili.⁵⁷

U drugom ajetu Svevišnji kaže:

﴿ وَمَنْ يَعْمَلْ مِنَ الصَّالِحَاتِ مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَأُولَٰئِكَ يَدْخُلُونَ
الْجَنَّةَ وَلَا يُظَلَّمُونَ فِيهَا شَيْئًا ۝۱۱۴﴾

“A onaj ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, ući će u Džennet i nikome, ni koliko udubljenje na datulinoj košpici, nepravda neće biti nanescena.”⁵⁸

Žena koja bude ispunjavala svoje vjerske obaveze moći će birati na koja od džennetskih vrata želi ući u Kuću vječnosti. Abdurrahman b. Avf prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ako žena bude klanjala pet dnevnih namaza, postila ramazan, čuvala svoju čednost i pokoravala se svome mužu, reći će se: ‘Uđi u Džennet na koja god vrata želi!’*”⁵⁹

Ne postoji razlika između dobročinstva prema muškarcu i dobročinstva prema ženi. Ubada b. Samit prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ko bude tražio oprost za vjernike i vjernice, imat će za svakog od njih po jedno dobro djelo.*”⁶⁰

Žena može, kao i muškarac, postići stepen šehida. Ubada b. Samit prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Šehid je onaj ko pogine na Allahovom putu, ko umre od epidemije, ko se utopi, ko umre od stomachne bolesti i žena koja umre na porodu. Dijete će uvesti majku u Džennet, a bit će vezano za nju pupčanom vrpcom.*”⁶¹

⁵⁷ En-Nahl, 97.

⁵⁸ En-Nisa, 124.

⁵⁹ Ahmed, 1/191; Ibn Hibban, 9/471, br. 4163, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/412.

⁶⁰ Et-Taberani, 10/210 (*Medžmeuz-zevaid*). Imam El-Hejsemi ovu je predaju ocijenio dobrom. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 10/1042; *Sahihul-džamia*, 2/1042.

⁶¹ Ahmed, 3/498; El-Bezzar, 2/285, br. 1717 (*Kešful-estar*); Et-Taberani, *El-Evsat*, 9/226, br. 9314, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihut-tergib*, 2/152; *Ahkamul-dženaiz*, str. 54; *El-Musned*, 25/379 (valorizacija Šuajb).

Navedeni ajeti i hadisi bezrezervno ukazuju na mjesto koje žena uživa u islamskom učenju i da se žena ne razlikuje od muškarca u pogledu časti, života, vjere itd.

Položaj žene kao majke u islamu

Dobročinstvo prema majci spada u primarne dužnosti šerijatskih obveznika. U brojnim ajetima Plemeniti Stvoritelj podstiče i naređuje dobročinstvo prema roditeljima, a u nekim ajetima dobročinstvo se spominje uporedo s naredbom o robovanju Svevišnjem Gospodaru. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَأَعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا... ﴾ (٣٦)

“I Allahu se klanjajte i nikoga Njemu ravnim ne smatrajte! A roditeljima dobročinstvo činite.”⁶²

﴿ وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ ۚ وَالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا ۖ إِنَّمَا يُبَلِّغُنَّ عِنْدَكَ الْكِبَرَ أَحَدُهُمَا أَوْ كِلَاهُمَا فَلَا تَقُلْ لَهُمَا آفٍ وَلَا نَهْرُهُمَا ۚ وَقُلْ لَهُمَا قَوْلًا كَرِيمًا ﴾ (٣٣) وَأَخْفِضْ لَهُمَا جَنَاحَ الذَّلِيلِ مِنَ الرَّحْمَةِ ۚ وَقُلْ رَبِّ ارْحَمْهُمَا كَمَا رَبَّيْتَنِي صَغِيرًا ﴾ (٢٤)

“Gospodar tvoj zapovijeda da se samo Njemu klanjate i da roditeljima dobročinstvo činite. Kad jedno od njih dvoje, ili oboje, kod tebe starost dožive, ne reci im ni: ‘Uh!’ – i ne podvikni na njih, i obraćaj im se riječima poštovanja punim. Budi prema njima pažljiv i ponizan i reci: ‘Gospodaru moj, smiluj im se, oni su mene, kad sam bio dijete, njegovali!’”⁶³

Isto tako, naredba o činjenju dobročinstva roditeljima spominje se zajedno uz zabranu pripisivanja Allahu druga. Uzvišeni Allah kaže:

﴿ قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبِّيَ عَلَيْكُمْ ۚ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ۚ وَالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا... ﴾ (١٥١)

⁶² En-Nisa, 36.

⁶³ El-Isra, 23–24.

“Reci: ‘Dodite da vam kažem šta vam Gospodar vaš propisuje: da Mu ništa ne pridružujete, da roditeljima dobro činite.’”⁶⁴

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حُسْنًا وَإِنْ جَاهَدَاكَ لِتُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا ۗ إِلَىٰ مَرْجِعِكُمْ فَأُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٨﴾ ﴾

“Mi smo svakog čovjeka zadužili da bude dobar prema roditeljima svojim. Ali, ako te oni budu nagovarali da Meni nekoga ravnim smatraš, o kome ti ništa ne znaš, onda ih ne slušaj. Meni ćete se vratiti, pa ću vas Ja o onome što ste radili obavijestiti.”⁶⁵

﴿ وَوَصَّيْنَا الْإِنْسَانَ بِوَالِدَيْهِ حَمَلَتْهُ أُمُّهُ وَهْنًا عَلَىٰ وَهْنٍ وَفِصَالُهُ فِي عَامَيْنِ أَنْ اشْكُرْ لِي وَلِوَالِدَيْكَ إِلَىٰ الْمَصِيرِ ﴿١٤﴾ ﴾

“Mi smo naredili čovjeku da bude poslušan roditeljima svojim. Majka ga nosi, a njeno zdravlje trpi, i odbija ga u toku dvije godine. Budi zahvalan Meni i roditeljima svojim, Meni će se svi vratiti.”⁶⁶

Poslanik islama Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, jasnim i nedvosmislenim riječima ubrojao je dobročinstvo prema roditeljima u najbolja djela. Abdullah b. Mesud upitao je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, koje je djelo Allahu najdraže, a on je odgovorio: “*Klanjati namaz u njegovom vremenu.*” “A koje potom?”, upitao je Ibn Mesud. “*Činiti dobročinstvo svojim roditeljima*”, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. “A koje onda?”, upitao je ponovo Ibn Mesud. “*Borba na Allahovom putu*”, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁶⁷ Isto tako, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, oštro je ukorio osobu koja ne zasluži Allahovo zadovoljstvo čineći dobročinstvo roditeljima. Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Prezren bio! Prezren bio! Prezren bio!*” “Ko,

⁶⁴ El-En'am, 151.

⁶⁵ El-Ankebut, 8.

⁶⁶ Lukman, 14.

⁶⁷ El-Buhari, 1283/5970; Muslim, 62/85.

Allahov Poslaniče?”, upitali su ashabi. “*Onaj ko dočeka poznu starost svojih roditelja, ili jednog od njih, a (zbog svoga dobročinstva prema njima) ne uđe u Džennet!*”, rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁶⁸ Abdullah b. Amr kazuje da je neki čovjek došao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao mu: “Želim ići s tobom u džihad. Želim Allahovu nagradu i budući svijet. Došao sam, a moji su roditelji ostali plačuci.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče mu: “*Vrati se roditeljima i razveseli ih kao što si ih rasplakao.*”⁶⁹

Činjenica da je dobročinstvo prema majci ispred dobročinstva prema ocu, najbolje ukazuje na to kakav stepen majka uživa u dini-islam. Ebu Hurejra kazuje: “Jedan je čovjek otišao kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao: ‘Allahov Poslaniče, ko je najpreči da se prema njemu lijepo odnosim?’ ‘*Tvoja majka*’, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘A ko onda?’, upitao je ovaj čovjek. ‘*Tvoja majka*’, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘A ko onda?’, ponovo je upitao čovjek. ‘*Tvoja majka*’, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘A ko onda?’, opet je upitao čovjek. ‘*Tvoj otac*’, odgovorio je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”⁷⁰ U jednom hadisu, u pogledu čije autentičnosti među hadiskim stručnjacima postoji razilaženje, navodi se da je Aiša upitala Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ko ima najveće pravo kod žene, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio je: “*Njen suprug.*” “A ko ima najveće pravo kod muškarca”, ponovo je upitala Aiša. “*Njegova majka*”, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁷¹ Abdullah b. Amr prenosi da je jedna žena došla Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i požalila se: “Allahov Poslaniče, ovom mom sinu moj je stomak bio spremnik, moja dojka pojilo, a moje naručje okrilje. Njegov se otac razveo od

⁶⁸ Muslim, 1031/2551.

⁶⁹ Ibn Madža, 2/930, br. 2782; Ahmed, 2/160; El-Humejdi, 2/267, br. 584; Ebu Davud, 3/17, br. 2528; Ibn Hibban, 2/166, br. 423, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihu Suneni Ibni Madža*, 2/387; *Sahihul-Edebil-mufred*, str. 37.

⁷⁰ El-Buhari, 1284/5971; Muslim, 1029/2548.

⁷¹ En-Nesai, *El-Kubra*, 8/253–254, br. 9103; El-Hakim, 4/193, br. 7338. Vidjeti: El-Hakim, *El-Mustedrek*, 4/193; *Daifut-tergib*, 2/9–10.

mene i sada želi da nas razdvoji.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: “*Ti imaš veće pravo na njega dok se ne udaš.*”⁷²

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, posebno je upozorio na pogubnost nepokornosti majkama. Mugira b. Šu‘ba prenosi da je Vjero-vjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Allah vam je zabranio nepo-slušnost majkama, zakopavanje novorođenih živih kćerki, neizvršavanje svojih dužnosti i bespravno uzimanje tuđe imovine; mrzi da govorite ‘rekla je’ i ‘kazala je’, prezire mnogo zapitkivanje i rasipanje imovine.*”⁷³ Apsolutna većina islamskih učenjaka⁷⁴ smatra da je majka ispred oca u pogledu dobročinstva, dok imam El-Muhasibi u djelu *Er-Riaje*⁷⁵ navodi konsenzus učenjaka u vezi s ovim pitanjem.

Položaj žene kao supruge u islamu

U današnjem vremenu mnogi zlonamjernici nastoje u negativnom svjetlu predstaviti islamsko učenje, tako da je dužnost pojasniti njegove istinske vrijednosti. Optužbe na račun islama posebno su izražene kada je riječ o supruzi, koja, shodno neosnovanim tvrdnjama, ne uživa osnovna ljudska prava. Ko god otvori Kur’an ili pročita neke od hadisa koji govore o pravu supruge, shvatit će ništavnost svih optužbi koje se u vezi s tim stavljaju na teret islamu.

Uzvišeni Allah naređuje lijepo ophođenje prema ženama:

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَرْتُوا النِّسَاءَ كَرْهًا وَلَا تَعْضُلُوهُنَّ لِتَذْهَبُوا بِبَعْضِ مَآءَاتِيْمُوهُنَّ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَنَّ بِفَحِشَةٍ مُّبِينَةٍ وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ ۗ

⁷² Ebu Davud, 2/292, br. 2276; Ahmed, 2/182; Abdurrezzak, 7/153, br. 12596–12597; Ed-Darekutni, 3/211, br. 3768; El-Hakim, 2/225, br. 2830, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: El-Hakim, *El-Mustedrek*, 2/225–226; *El-Bedrul-munir*, 8/317; *Irvaul-galil*, 7/244; *Es-Silsiletul-sahiha*, 1/710.

⁷³ El-Buhari, 498/2408; Muslim, 713/593.

⁷⁴ Vidjeti: *El-Džamii li ahkamil-Kur’an*, 10/244; Ibn Dževzi, *Ahkamun-nisa*, str. 56–57; *El-Minhadž*, 16/87; *Fethul-Bari*, 10/416; *Merkatul-mefatih*, 9/136.

⁷⁵ Vidjeti: *El-Džamii li ahkamil-Kur’an*, 10/244; *El-Minhadž*, 16/87; *Fethul-Bari*, 10/416; *Umdetul-kari*, 22/83; *Hašijetul-Adevi*, 2/553.

﴿ فَإِنْ كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَىٰ أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا ۝١٩ ﴾

“O vjernici, zabranjuje vam se da žene kao stvari nasljeđujete, preko volje njihove, i da im teškoće pričinjavate, s namjerom da nešto od onoga što ste im darovali prisvojite, osim ako budu očito zgriješile. S njima lijepo živite! A ako prema njima prezir osjetite, moguće je da je baš u onome što prezirete Allah veliko dobro dao.”⁷⁶

Potvrđujući pravo supruge na vjenčani dar – mehr, Svevišnji Allah kaže:

﴿ وَءَاتُوا النِّسَاءَ صَدَقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِنْ طِبَّنَ لَكُمْ عَنْ شَيْءٍ مِنْهُ فَكُلُوهُ هُنَّ أَمْرٌ بِكُنَّ ۝٤ ﴾

“I draga srca ženama vjenčane darove njihove podajte; a ako vam one od svoje volje od toga šta poklone, to s prijatnošću i ugodnošću uživajte.”⁷⁷

Potom Uzvišeni Allah upozorava muškarce da ne otuđuju ono što su dali svojim suprugama:

﴿ وَإِنْ أَرَدْتُمْ أَسْتَبْدَالَ زَوْجٍ مَكَاتٍ زَوْجٍ وَءَاتَيْتُمْ إِحْدَهُنَّ قِنْطَارًا فَلَا تَأْخُذُوا مِنْهُ شَيْئًا أَتَأْخُذُونَهُ بِهْتِنًا وَإِنَّمَا مِيرَاثٌ ۝٢٠ ﴾

“Ako hoćete da jednu ženu pustite, a drugom se oženite, i jednoj od njih ste dali mnogo blaga, ne oduzimajte ništa od toga. Zar da joj to nasilno oduzmete, čineći očigledan grijeh?”⁷⁸

﴿ ... وَلَا يَحِلُّ لَكُمْ أَنْ تَأْخُذُوا مِمَّا ءَاتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا إِلَّا أَنْ يَخَافَا أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا يُقِيمَا حُدُودَ اللَّهِ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ... ۝٢١ ﴾

“A vama nije dopušteno uzimati bilo šta od onoga što ste im darovali, osim ako se njih dvoje plaše da Allahove propise neće izvršavati. A ako se bojite da njih dvoje Allahove propise neće iz-

⁷⁶ En-Nisa, 19.

⁷⁷ En-Nisa, 4.

⁷⁸ En-Nisa, 20.

vršavati, onda im nije grehota da se ona otkupi.”⁷⁹

Naređujući pravedno postupanje prema ženama u vrijeme razvoda, Milostivi kaže:

﴿ وَإِذَا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمَّا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلَا تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لِّعْتِدَاؤٍ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ، وَلَا تَنْخِذُوا أَيْدِي اللَّهِ هُرُوءًا وَأَذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمَا أَنْزَلَ عَلَيْكُمْ مِنَ الْكِتَابِ وَالْحِكْمَةِ لِيُعْطِيَكُمْ بِهِ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴾ (٣٣)

“Kada pustite žene, onda ih, prije nego što ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ili na lijep način zadržite ili ih velikodušno otpremite. I ne zadržavajte ih da biste im učinili nasilje; a onaj ko tako postupi – ogriješio se prema sebi. Ne igrajte se Allahovim propisima i neka vam je na umu blagodat koju vam Allah daje, i Knjiga, i mudrost koju vam objavljuje, kojom vas savjetuje. Allaha se bojte i da Allah sve zna – na umu imajte!”⁸⁰

Govoreći o ljubavi i samilosti među supružnicima, Svevišnji kaže:

﴿ وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾ (٣١)

“I jedan od dokaza Njegovih jeste to što za vas, od vrste vaše, stvara žene da se uz njih smirite, i što između vas uspostavlja ljubav i samilost; to su, zaista, pouke za ljude koji razmišljaju.”⁸¹

Potvrđujući obavezu izdržavanja supruge, Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَالْوَالِدَاتُ يُرْضَعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ لِمَنْ أَرَادَ أَنْ يُتِمَّ الرَّضَاعَةَ وَعَلَى الْمَوْلُودِ لَهُ رِزْقُهُنَّ وَكِسْوَتُهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ لَا تُكَلَّفُ نَفْسٌ إِلَّا وُسْعَهَا لَا تُضَارَّ وَالِدَةٌ وَبُورِدَةٌ وَلَا مَوْلُودٌ لَهُ يُولَدُ لَهُ... ﴾ (٣٣)

⁷⁹ El-Bekara, 229.

⁸⁰ El-Bekara, 231.

⁸¹ Er-Rum, 21.

“Majke neka doje djecu svoju pune dvije godine, onima koji žele da dojenje potpuno bude. Otac djeteta dužan ih je prema svojoj mogućnosti hraniti i odijevati. Neka se niko ne zadužuje iznad mogućnosti svojih: majka ne smije trpjeti štetu zbog djeteta svoga, a ni otac zbog svoga djeteta.”⁸²

﴿ أَشْكُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنْتُمْ مِنْ وَجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ وَإِنْ كُنَّ أُولَاتٍ حَمَلٍ فَأَنْفِقُوا عَلَيْهِنَّ حَتَّى يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِنْ أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمِرُوا بِبَنَاتِكُمْ بِمَعْرُوفٍ وَإِنْ تَعَاَسَرْتُم فَسَرِّضِي لَهُنَّ أُخْرَى ۖ ﴿٦﴾ لِيُنْفِقَ ذُو سَعَةٍ مِنْ سَعَتِهِ وَمَنْ قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنْفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا ۗ ﴿٧﴾

“Njih ostavite da stanuju tamo gdje i vi stanujete, prema svojim mogućnostima, i ne činite im teškoće zato da biste ih stisnuli. Ako su trudne, dajte im izdržavanje sve dok se ne porode, a ako vam djecu doje, onda im dajte zasluženu nagradu sporazumjevši se međusobno na lijep način. A ako nastanu razmirice, neka mu onda druga doji dijete. Neka imućan prema bogatstvu svome troši, a onaj koji je u oskudici – prema tome koliko mu je Allah dao, jer Allah nikoga ne zadužuje više nego što mu je dao; Allah će, sigurno, poslije tegobe olakšanje dati.”⁸³

U sunnetu se navode brojni hadisi koji govore o pravima supruge u pogledu njene vjere, časti, života, obrazovanja, osjećaja itd. Na ovom mjestu navest ćemo nekoliko hadisa koji jasno i nedvosmisleno ukazuju na pravo i mjesto supruge u islamu, te pažnju koju suprug mora posvetiti svojoj bračnoj saputnici.

Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Najpotpunije vjerovanje imaju ljudi najljepše naravi, a najbolji među vama jesu oni koji se najljepše odnose prema svojim suprugama.*”⁸⁴

⁸² El-Bekara, 233.

⁸³ Et-Talak, 6–7.

⁸⁴ Et-Tirmizi, 3/457, br. 1162; Haris b. Ebu Usama, *Musnedul-Haris*, 2/816/848 (*Bugjetul-bahis*); Ibn Hibban, 9/483, br. 4176. Imam Et-Tirmizi i šejh El-Albani ovaj su hadis ocijenili ispravnim. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/573.

Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ja upozoravam na prava dvoje slabašnih: siročeta i žene.*”⁸⁵

Amr b. Ahves prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Pažljivo postupajte sa ženama, one su zatočnice kod vas.*”⁸⁶

Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Neka vjernik ne mrzi vjernicu (tj. suprugu). Ako bude prezirao neku njenu osobinu, to će nadomjestiti njenom lijepom osobinom.*”⁸⁷

Hudžr b. Kajs kazuje: “Kada je Alija zaprosio Fatimu, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao mu je: ‘*Ona ti pripada, pod uvjetom da se prema njoj lijepo ophodiš.*’”⁸⁸

Muavija el-Kušejri rekao je: “Otišao sam kod Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i upitao ga o našim dužnostima prema ženama, a on mi je rekao: ‘*Hranite ih hranom koju i vi jedete, oblačite ih odjećom (čiji je kvalitet identičan kvalitetu odjeće) kojom sebe odijevate, ne udarajte ih i ne govorite im ružne riječi.*’”⁸⁹

Sa’d b. Ebu Vekkas prenosi da mu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ti nećeš udijeliti nikakvu milostinju, želeći Allahovo lice, a da za to nećeš biti nagrađen, pa čak i za zalogaj koji staviš u usta svoje supruge.*”⁹⁰

Ibn Omer prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ne zabranjujte Allahovim robinjama odlazak u Allahove džamije.*”⁹¹

⁸⁵ Ibn Madža, 2/1213, br. 3678; Ahmed, 2/439; En-Nesai, *El-Kubra*, 8/254, br. 9015; Ibn Hibban, 12/376, br. 5565; El-Hakim, 1/131, br. 211; El-Bejheki, 10/227, br. 20452. El-Hakim, Ez-Zehebi i El-Busiri ovo predanje smatraju ispravnim, a šejh El-Albani dobrim. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 4/103; *Es-Silsiletus-sahiha*, 3/12–13.

⁸⁶ Et-Tirmizi, 3/467, br. 1163; Ibn Madža, 1/594, br. 1851. Imam Et-Tirmizi ovo je predanje ocijenio ispravnim, a šejh El-Albani dobrim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 7/96.

⁸⁷ Muslim, 586/1469.

⁸⁸ Et-Taberani, 4/34, br. 3570, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/318.

⁸⁹ Ebu Davud, 2/251, br. 2144, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahiha Suneni Ebi Davud*, 1/596.

⁹⁰ El-Buhari, 272/1295; Muslim, 667/1628.

⁹¹ El-Buhari, 194/900; Muslim, 187/442.

Ebu Hurejra prenosi da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Allah se smilovao čovjeku koji ustane noću i klanja, i probudi svoju suprugu, a ukoliko ne htjedne ustati, neka joj lice popršće vodom. Allah se smilovao ženi koja ustane noću i klanja, i probudi svoga supruga, a ukoliko ne htjedne ustati, neka mu lice popršće vodom.”*⁹²

Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko odvrati (zavede) roba od njegovog vlasnika, taj nije od nas. Ko zavodi⁹³ udatu⁹⁴ ženu, nije od nas.”*⁹⁵

Ebu Seid el-Hudri kazuje: “Žene su Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, rekle: ‘Muškarci su nam gužvom onemogućili pristup tvojim predavanjima, pa ti odredi jedan dan posebno za nas.’ On im je potom zakazao dan u kojem će se susretati sa njima. Tada ih je savjetovao i naređivao im (pokornost). Između ostalog, rekao im je: ‘Kojoj god ženi od vas umre troje djece, ona će joj biti zastor od Vatre.’ ‘A dvoje?’ upita jedna žena. ‘I dvoje’, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”⁹⁶

Sa’d b. Ebu Vekkas kazuje: “Omer je zatražio dozvolu da uđe kod Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a kod njega su bile neke žene iz plemena Kurejš, koje su razgovarale s njim i tražile od njega odgovore (na neka pitanja). Glasovi su im bili povišeni. Pošto je Omer zatražio dozvolu za ulazak, one su ustale i posakrivale se. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio mu je (i on je ušao). Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmiješio se, a Omer reče: ‘Allahov Poslaniče, Allah ti život učinio radosnim!’ ‘Začudio sam se’, reče Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ‘ovima što su bile kod mene. Kad su čule tvoj glas, požurile su da se zastru.’ ‘Allahov Poslaniče, ti si bio

⁹² Ebu Davud, 2/33, br. 1308; Ibn Madža, 1/424, br. 1336; Ahmed, 2/250; En-Nesai, 3/205, br. 1610; Ibn Hibban, 6/306, br. 2567. Imam En-Nevevi i šejh El-Albani ovu su predaju ocijenili ispravnom. Vidjeti: *El-Medžmua*, 4/49; *Sahihul-džamia*, 1/657.

⁹³ Odnosno, ko je na bilo koji način odvratio od pokornosti mužu.

⁹⁴ Ovdje se spominje udata žena jer je njenim zavodenjem i preljubom uzurpirano osnovno pravo njenog supruga, a zavoditi udatu ili neudatu ženu strogo je zabranjeno.

⁹⁵ Ebu Davud; 2/261, br. 2175; Ahmed, 2/397; El-Bejheki, 8/22, br. 15813, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/644.

⁹⁶ El-Buhari, 40/101.

preči da one pokažu to poštovanje (prema tebi)', reče Omer, a potom uzviknu: 'O, neprijateljice samih sebe, zar se bojite mene, a ne bojite se Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem?' 'Da', rekoše one, 'ti si grublji od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.' *Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša*, reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, *'šejtan te nikada nije sreo, idući nekim putem, a da nije promijenio pravac.'*⁹⁷

Položaj žene kao kćerke u islamu

Uzvišeni Stvoritelj, osuđujući paganski postupak zakopavanja žive ženske djece, kaže:

﴿ وَإِذَا الْمَوْءُودَةُ سُئِلَتْ ۖ بِأَيِّ ذَنْبٍ قُتِلَتْ ۗ (٨) ﴾

"I kada živa sahranjena djevojčica bude upitana zbog kakve je krivice ubijena."⁹⁸

Savjetujući staratelje da ne zabranjuju kćerkama ponovnu udaju za svoje muževe, Uzvišeni Allah kaže:

﴿ وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النِّسَاءَ فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَلَا تَعْضُلُوهُنَّ أَنْ يَنْكِحْنَ أَزْوَاجَهُنَّ إِذَا تَرَاضَوْا بَيْنَهُمْ بِالْمَعْرُوفِ ۗ ذَلِكَ يُوعَظُ بِهِ مَنْ كَانَ مِنْكُمْ يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۗ ذَلِكَُمْ لَكُمْ وَأَطَّهْرُمْ ۗ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ۗ (٣٣) ﴾

"A kada pustite žene i one ispune njima propisano vrijeme za čekanje, ne sprečavajte ih da se ponovo udaju za svoje muževe, kada se slože da lijepo žive. Ovim se savjetuju oni među vama koji vjeruju u Allaha i u onaj svijet. To vam je bolje i ljepše. A Allah sve zna, a vi ne znate."⁹⁹

Makil b. Jesar pripovijeda kako je ajet: **"...ne sprečavajte ih da se**

⁹⁷ El-Buhari, 693/3294; Muslim, 975/2396.

⁹⁸ Et-Tekvir, 8–9.

⁹⁹ El-Bekara, 232.

ponovo udaju...”, objavljen povodom njegovog slučaja. Makil kazuje: “Udao sam svoju sestru za jednog čovjeka, pa ju je pustio. Ali kada joj je istekao priček (iddet), on je ponovo došao da je prosi. Ja mu tada rekoh: ‘Ja sam te oženio, svoju ti sestru dao i lijepo prema tebi postupio. Ti si je pustio, a sad si ponovo došao da je prosiš?! Ne, tako mi Allaha, ona se nikada neće tebi vratiti!’ On nije bio loš čovjek, a i ona mu se željela vratiti, pa je Uzvišeni Allah objavio: ‘...**ne sprečavajte ih da se ponovo udaju...**’ Tada sam rekao: ‘Sada ću to ponovo učiniti, Allahov Poslaniče!’ Nakon toga, ponovo sam je udao za njega.”¹⁰⁰ Otac, kao i drugi staratelji nakon njega, nema pravo prisiliti kćerku da se uda za koga ne želi, niti joj ima pravo zabraniti udaju za koga se želi udati ako se radi o odgovarajućoj osobi, prema jednoglasnom mišljenju islamskih učenjaka.¹⁰¹

Ebu Musa el-Eš'ari prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Ko bude htio udati svoju kćerku neka traži njenu saglasnost.*”¹⁰² Ebu Hurejra prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Udavana žena neće se vjenčati sve dok se ne izjasni o bračnoj ponudi, a ni djeвица sve dok ne dadne svoj pristanak.*” Neko upita: “Allahov Poslaniče, kako će potvrditi svoj pristanak?” “*Tako što će šutjeti na upit o udaji*”, odgovori Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”¹⁰³

Džabir b. Abdullah kazuje: “Izašli smo sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i sreli smo jednu ensarijku na pijaci, koja nam je prišla s dvjema kćerkama i rekla: ‘Allahov Poslaniče, ovo su kćerke Sa'da b. Rebia¹⁰⁴, koji je poginuo kao šehid boreći se s tobom na Uhudu. Njihov amidža uzeo im je sav imetak, tako da im ništa nije ostalo. Šta misliš, Allahov Poslaniče, tako mi Allaha, njih dvije neće se nikada udati ako ne budu imale imetka?’ ‘Allah će presuditi u vezi s tim’, reče

¹⁰⁰ El-Buhari, 1128/5130

¹⁰¹ Vidjeti: *Medžmuu fetava*, 32/52.

¹⁰² Ebu Ja'la, 6/197, br. 7194, sa ispravnim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/208; *Sahihul-džamia*, 1/116.

¹⁰³ El-Buhari, 1130/5136; Muslim, 558/1419.

¹⁰⁴ U nekim verzijama spominje se da su to bile kćerke Sabita b. Kajsja, što je pogrešno. Sabit b. Kajs ubijen je u Bitki na Jemami, a ne na Uhudu. Vidjeti: Ebu Davud, *Es-Sunen*, 3/121.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Nedugo zatim objavljen je (ajet o nasljedstvu):

﴿ يُوصِيكُمُ اللَّهُ فِي أَوْلَادِكُمْ ... ﴾

‘Allah vam naređuje u vezi s djecom vašom...’¹⁰⁵ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, potom reče: ‘Pozovite mi onu ženu i njenog djevera!’, pa (kad su došli), amidži tih djevojčica reče: ‘Njima dvjema (bratičnama) dat ćeš dvije trećine, njihovoj majci osminu, a ostalo zadrži za sebe.’¹⁰⁶

Nu‘man b. Bešir rekao je: “Moj otac uručio mi je poklon, pa je moja majka Amra, kćerka Revahova, rekla: ‘Neću biti zadovoljna sve dok s time ne upoznaš Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i on to posvjedoči.’ Moj je otac došao Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘Ja sam svome sinu od Amre, kćerke Revahove, dao dar, pa mi je ona naredila da tebe, Allahov Poslaniče, uzmem za svjedoka.’ ‘A jesi li to isto darovao ostaljoj svojoj djeci?’, upitao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. ‘Ne’, odgovorio je on. ‘Bojte se Allaha i budite pravedni prema svojoj djeci’, rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Moj se otac potom vratio (kući) i uzeo poklon nazad.’¹⁰⁷

Aiša, majka vjernika, kazuje: “Došla mi je jedna žena koja je poslala sa dvjema djevojčicama. Kod mene se zatekla samo jedna datula, pa sam joj je dala. Ona ju je popolovila djevojčicama, a zatim ustala i izašla. Domalo je ušao Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, pa

¹⁰⁵ En-Nisa, 11. Ovaj ajet u cijelosti glasi: “Allah vam naređuje da od djece vaše – muškom pripadne toliko koliko dvjema ženskima. A ako bude više od dviju ženskih, njima – dvije trećine onoga što je ostavio, a ako je samo jedna njoj – polovina. A roditeljima, svakome posebno – šestina od onoga što je ostavio, ako bude imao dijete; a ako ne bude imao djeteta, a nasljeđuju ga samo roditelji, onda njegovoj majci – trećina. A ako bude imao braće, onda njegovoj majci – šestina, pošto se izvrši oporuka koju je ostavio, ili podmiri dug. Vi ne znate ko vam je bliži, roditelji vaši ili sinovi vaši. To je Allahova zapovijed! Allah, zaista, sve zna i mudar je.”

¹⁰⁶ Et-Tirmizi, 4/414, br. 2092; Ebu Davud, 3/120, br. 2891; Ibn Madža, 2/908, br. 2720; El-Hakim, 4/370, br. 7954. Et-Tirmizi, El-Hakim i Ez-Zehebi ovaj su hadis ocijenili ispravnim, a šejh El-Albani dobrim. Vidjeti: *Irvaul-galil*, 6/122.

¹⁰⁷ El-Buhari, 537/2587.

sam mu to ispričala, a on reče: *‘Ko se bude brinuo o djevojčicama i prema njima lijepo postupao, one će mu biti zaštita od Vatre.’*¹⁰⁸ Ovim hadisom podstiče se na vođenje posebne brige o ženskoj djeci, jer zbog svoje tjelesne slabosti i stida, često nisu u mogućnosti ostvariti svoja osnovna prava, za razliku od većine muške djece.¹⁰⁹

Ukba b. Amir prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko bude imao tri kćerke, i strpi se na tome, te ih bude hranio, pojio i odijevao shodno svojim mogućnostima, one će mu biti zaštita od Vatre na Sudnjem danu.”*¹¹⁰ U verziji koju prenosi Enes b. Malik navodi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: *“Ko se bude brinuo o dvjema djevojčicama do njihovog punoljetstva, doći će na Sudnji dan, a ja i on bit ćemo (ovako)”*, a potom je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, sastavio dva prsta.¹¹¹

Ebu Katada el-Ensari kazuje: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, klanjao je držeći u naručju svoju unuku Umamu. Kada bi učinio sedždu, spustio bi je, a kada bi se digao, ponovo bi je uzeo u naručje.”¹¹²

Autor

Sarajevo,

10. 6. 1437. h. g. / 19. 3. 2016.

¹⁰⁸ El-Buhari, 1288/5995; Muslim, 1055/2629.

¹⁰⁹ Vidjeti: *Fethul-Bari*, 10/443.

¹¹⁰ Ibn Madža, 2/1210, br. 3669; Ahmed, 4/151; Et-Taberani, 17/300, br. 827. Imam El-Busiri i šejh El-Albani ovu su predaju ocijenili ispravnom. Vidjeti: *Misbahuz-zudžadža*, 4/101; *Es-Silsiletus-sahiha*, 1/590.

¹¹¹ Muslim, 1055/2631.

¹¹² El-Buhari, 123/516; Muslim, 218/543.

ETIKA POSTAVLJANJA PITANJA

Kada je riječ o načinima i metodama stjecanja znanja, islam nije postavio ograničenja u tom pogledu i nije propisao striktno određenu metodu. Međutim, historija svjedoči da je najbolji i najefikasniji način za stjecanje šerijatskog znanja prisustvovanje učenika naučnim kružocima na kojima učitelj podučava prisutne nekoj islamskoj disciplini. U tom slučaju učenik ima dodatnu mogućnost da traži pojašnjenje za eventualne nedoumice i nejasnoće koje se mogu efikasno otkloniti kroz pitanja i odgovore. Imam Ibn Sirin rekao je: “Nauka ima svoje katance, a njihovi su ključevi postavljanje pitanja.”¹¹³ Ibn Šihab ez-Zuhri kaže: “Znanje je velika riznica, a ključ te riznice jest pitanje.”¹¹⁴ Ibn Abbas, radijallahu anhu, kazuje da je neki ashab teško ranjen u bitki i da je te iste večeri polucirao u snu. Upitao je svoje saborce šta će učiniti, a oni su mu rekli da se treba okupati, što je on i učinio, pa je umro od posljedica kupanja. Kada je za to čuo Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “*Ubišega, Allah ih ubio! Zašto nisu pitali ako nisu znali, lijek za neznanje nalazi se u pitanju.*”¹¹⁵ U komentaru ovog hadisa imam Ebu Sulejman el-Hattabi kaže: “Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, žestoko je ukorio ljude koji su dali fetvu bez znanja, molio protiv njih i na njih prebacio odgovornost za smrt ovoga čovjeka.”¹¹⁶

S obzirom na to da etika zauzima važno mjesto u islamskom uče-

¹¹³ Er-Ramehrumzi, *El-Muhaddisul-fasil*, str. 360.

¹¹⁴ Ed-Darimi, 1/92, br. 549; El-Bejheki, *El-Medhal*, 2/10, br. 429; El-Hatib, *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/62, br. 694; Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/379, br. 534, sa ispravnim lancem prenosilaca.

¹¹⁵ Ebu Davud, 1/91, br. 336; El-Hakim, 1/286, br. 631; El-Bejheki, 1/347, br. 1075; Et-Taberani, 11/155, br. 11472. Hadiski eksperti razilaze se u pogledu autentičnosti ovog predanja. Vidjeti: Ibn Munzir, *El-Evsat*, 2/22; *Nasbur-raja*, 1/187; *Et-Telhisul-habir*, 1/228–230; *Es-Semerul-mustetab*, 1/32–33.

¹¹⁶ Vidjeti: *Mealimus-sunen*, 1/89.

nju, a naročito kada je riječ o stjecanju šerijatskog znanja, smatram pohvalnim ponoviti i dopuniti osvrt na etiku postavljanja pitanja spomenutu u knjizi *Fetve – pravne decizije*.¹¹⁷

Prilikom postavljanja pitanja, lijepo je voditi računa o sljedećem:

1. Kada čovjek želi postaviti neko pitanje, treba birati odgovarajuće mjesto i vrijeme, što znači da nije ispravno u svakom vremenu i na svakom mjestu postavljati pitanja učenim ljudima, jer adekvatan i zadovoljavajući odgovor uveliko zavisi od vremena, mjesta i načina postavljanja pitanja.

Ibn Abbas kazuje: “Stalno sam želio da pitam Omera za dvije Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge za koje je Allah rekao:

﴿إِنْ نُؤْبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا ...﴾

‘Ako se vas dvije pokajnički obratite Allahu, pa, vi ste učinile ono zbog čega se trebate pokajati.’¹¹⁸

Dok smo putovali na hadž, Omer skrenu s puta, pa skrenuh i ja za njim noseći kožnu mješinu (vode). Omer se tada udaljio na izdvojeno mjesto (kako bi obavio prirodnu potrebu) i kad se vratio, ja sam uzeo mješinu i polivao mu dok je on uzimao abdest, nakon čega ga upitah: ‘Vladaru pravovjernih, koje su to dvije Vjerovjesnikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge za koje je Allah rekao: **‘Ako se vas dvije pokajnički obratite Allahu?’**, on odgovori: ‘Čudim ti se, Ibn Abbase! To su Aiša i Hafsa.’¹¹⁹

Ejjub es-Sehtijani govorio je: “Sjedio sam četiri godine u hal-kama Hasana el-Basrija, ali ga nikada ništa nisam upitao iz poštovanja prema njemu.”¹²⁰ Imam Ahmed b. Hanbel rekao je: “Družio sam se četiri godine sa Hušejmom b. Bešiorom, a, iz poštovanja

¹¹⁷ Vidjeti: Kuduzović, *Fetve*, str. 23–29.

¹¹⁸ Et-Tahrim, 4.

¹¹⁹ El-Buhari, 512/2468.

¹²⁰ Ebu Nuajm, *Hil’jetul-evlija*, 3/11.

prema njemu, postavio sam mu samo dva pitanja.”¹²¹

Ponekada su se učenjaci grubo odnosili prema ljudima koji su često zapitkivali. Ibn Hibban je putovao sa svojim učiteljem Ibn Huzejmom i nakon brojnih postavljenih pitanja, Ibn Huzejma mu reče: “Pusti me na miru, dosadnjakoviću jedan!” Ibn Hibban je zapisao ovaj ukor i rekao: “Bilježim sve što govori moj učitelj.”¹²² Sulejman b. Mehran el-A'meš imao je psa koji je sprečavao učenike da ga ometaju. Kada je taj pas umro, A'meš je zaplakao i rekao: “Umro je onaj koji je navraćao na dobro, a odvrćao od zla.”¹²³ Lejs b. Sa'd kazao je: “Seid b. Musejjib dolazio bi u džamiju i klanjao dva rekata, a oko njega bi se okupili sinovi muhadžira i ensarija. Niko nije imao hrabrosti postaviti mu pitanje, osim ako bi sam počeo govoriti o nečemu ili ako bi došao stranac i upitao ga, a oni bi slušali.”¹²⁴

2. Pitanje treba upućivati učenjaku kojem se najviše vjeruje, a ako ne bude u mogućnosti da pitanje postavi takvom učenjaku, onda će pitati onoga koji po učenosti i bogobožnosti dolazi na drugom mjestu.¹²⁵

3. Pitanje treba postaviti na najljepši način i bez namjere da se raspravlja s učenim ljudima. Poznati tabiin Ibn Šihab ez-Zuhri kazuje da je Ebu Selema Abdullah b. Šekik mnogo raspravljao s Ibn Abbasom pa mu je uskraćeno veliko znanje kojem ga je mogao podučiti Ibn Abbas.¹²⁶ Ebu Selema je kasnije govorio: “Da sam bio blag prema Ibn Abbasu, mogao sam naučiti mnogo toga.”¹²⁷ Ibn Abbas nije ga htio podučavati kao što je podučavao Ubejdullaha b. Abdullaha, koji se krajnje lijepo ophodio prema Ibn Abbasu.¹²⁸ Ibn Džurejdž je govorio: “Sve što sam naučio od Ataa bilo je zbog mog

¹²¹ Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 8/290.

¹²² Vidjeti: *Mudžemul-buldan*, 1/419.

¹²³ El-Hatib, *Šerefu ashabil-hadis*, 124/316.

¹²⁴ Vidjeti: *Es-Semani, Edebul-implai vel-istimla*, 1/35.

¹²⁵ Vidjeti: *Revdatut-talibin*, 11/118; Ibn Salah, *Edebul-mufti*, str. 169.

¹²⁶ Vidjeti: *Et-Temhid*, 7/61; *Džamiul-bejan*, 1/521, br. 844.

¹²⁷ Ed-Darimi, 1/76, br. 412; Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/520, br. 843, sa ispravnim lancem prenosilaca.

¹²⁸ Ahmed, *Fedailus-sahaba*, 2/1216, br. 1869, sa ispravnim lancem prenosilaca.

lijepog ophođenja prema njemu.”¹²⁹ Halifa Ebu Abbas el-Mustazhir govorio je: “Najkraći put do učitelja jest uljudno ponašanje učenika.”¹³⁰

4. Čovjeku nije dozvoljeno da s namjerom slijeđenja najlakšeg mišljenja, odnosno olakšica koje nisu utemeljene na validnim dokazima, za isto pitanje traži odgovor od više učenjaka. Islamski učenjaci krajnje su pogrdno govorili o osobama koje izbjegavaju izvršavanje propisa pozivajući se na neosnovane olakšice učenjaka koji su pogriješili u svom idžtihadu.

Omer b. Hattab rekao je: “Tri su stvari pogubne po vjeru: greška učenjaka, raspravljanje licemjera o Kur’anu i zabludjeli vladari.”¹³¹ Ibn Abbas je kazao: “Teško se onima koji (svjesno) slijede greške učenjaka.”¹³²

Imam Ebu Ishak eš-Šatibi¹³³ tvrdi da slijeđenje neosnovanih olakšica predstavlja grijeh, prema konsenzusu učenjaka. Sulejman et-Tejmi rekao je: “Kada bih slijedio (neosnovane) olakšice svakog učenjaka, bio bih skladište zla.”¹³⁴ Spomenuvši ovo predanje, imam Ibn Abdullberr konstatirao je: “Kada je riječ o ovom pitanju, među islamskim učenjacima nema razilaženja, i neka je hvala Allahu”, tj. svi su učenjaci jednoglasni u mišljenju da je strogo zabranjeno slijediti neutemeljene olakšice.

Imam El-Evzai kaže: “Ko bude slijedio iznimna mišljenja, izašao je iz islama.”¹³⁵ Ma‘mer b. Rašid kaže: “Kada bi musliman slijedio olakšicu Medinelija kada je riječ o slušanje muzike, olakšicu Meke-

¹²⁹ Ibn Abdullberr, *Džamiul-bejan*, 1/423, br. 625, sa slabim lancem prenosilaca.

¹³⁰ Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 19/398.

¹³¹ Ed-Darimi, 1/105, br. 649; Ibn Abdullberr, *Džamiul-bejan*, 2/979, br. 1867, sa ispravnim lancem prenosilaca.

¹³² El-Bejheki, *El-Medhal*, 2/289, br. 836, El-Hatib, *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/27, br. 647; Ibn Abdullberr, *Džamiul-bejan*, 2/984, br. 1877, sa ispravnim lancem prenosilaca.

¹³³ Vidjeti: *El-Muvafekat*, 4/134.

¹³⁴ Ibn Abdullberr, *Džamiul-bejan*, 2/927, br. 1766–1767, s vjerodostojnim lancem prenosilaca.

¹³⁵ El-Bejheki, 10/356, br. 20918. Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 7/125.

lija kada je riječ o privremenom (muta) braku i olakšicu stanovnika Kufe kada je riječ o konzumiranju nekih opojnih pića, bio bi najgore Allahovo stvorenje.”¹³⁶ Poznati malikijski kadija Ismail b. Ishak¹³⁷ došao je kod halife El-Muatedida, pa mu je ovaj pokazao knjigu u kojoj su sakupljene neosnovane olakšice i pogrešni stavovi nekih učenjaka. Vidjevši knjigu, kadija Ismail reče: “O vladaru pravovjernih, ovo je djelo nekog otpadnika, jer onaj ko sakupi ovakve fetve pa postupa u skladu s njima, već je ostao bez vjere.” Halifa je tada naredio da se knjiga spali.¹³⁸

5. U trenutku dok postavlja pitanje, čovjek treba biti ponizan, a ne umišljen i ohol. Sin halife El-Mehdija upitao je Šerika u vezi s nekim hadisom, ali se Šerik nije osvrtao na njegovo pitanje. Neko ga upita: “Želiš li time poniziti halifinog sina?” “Ne želim, ali učeni ljudi ne smiju upropaštavati znanje koje im je dato”, odgovorio je Šerik. Tada je halifin sin, shvativši da nije postupio onako kako se treba ponašati učenik, pao na koljena pred Šerikom i ponovio isto pitanje. Šerik reče: “Tako se stječe nauka.”¹³⁹ Abdurrahman b. Omer rekao je: “Jedan se čovjek nasmijao u halki Abdurrahmana b. Mehdiya i on je upitao ko se smije.” Kada su mu pokazali na čovjeka koji se smijao, rekao je: “Stječeš znanje i smiješ se?! Neću vam držati predavanje mjesec dana.”¹⁴⁰ Ebu Abdurrahman el-Havdi pripovijeda da je neki čovjek upitao Affana b. Muslima u vezi s nekim hadisom, pa mu je on odgovorio. Međutim, taj mu je čovjek rekao da slabo čuje i da mu, ako može, ponovi odgovor, na što mu Affan reče: “Izgleda da kod tebe ništa ne funkcionira, a ne samo čulo sluha.”¹⁴¹ Burhan el-Bukai zapisao je da je neki stranac od njega zatražio da prati njegovo čitanje knjige i kada je povijenih nogu sjeo ispred njega, Burhan mu reče: “Tebi je potrebija etika od znanja zbog kojeg

¹³⁶ Vidjeti: *Et-Telhisul-habir*, 3/1215.

¹³⁷ Umro 282. h. g.

¹³⁸ El-Bejhaki, *Es-Sunenul-kubra*, 10/356, br. 20921. Vidjeti: *El-Bidaja ven-nihaja*, 11/93.

¹³⁹ Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 8/207.

¹⁴⁰ El-Hatib, *El-Džamia*, 1/193, br. 325.

¹⁴¹ Vidjeti: *El-Džamia*, 1/196, br. 335.

si došao.”¹⁴² Ebu Hatim er-Razi kazuje da je Bišr b. Munzir odbio podučavati ljude samo zato što su jače pokucali na njegova vrata.¹⁴³

6. U trenutku dok učitelj ili učenjak odgovara na pitanje ne treba ga prekidati postavljanjem potpitanja ili traženjem dodatnog objašnjenja. Jednom prilikom Omer b. Hattab nije htio prekinuti izlaganje Temima ed-Darija, iako nije razumio na šta je Temim mislio kada je rekao: “Čuvajte se greške učenjaka!”, već je zadužio Ibn Abbasa da ga naknadno upita u vezi s tim. Ibn Abbas nije imao povoljnu priliku da ga upita, pa je Omer otišao kod Temima i lično ga upitao u vezi s tim. Temim mu reče: “Učenjak ponekad pogriješi pred ljudima, pa ga ljudi u tome slijede. Nadati se da će mu Allah oprostiti tu grešku, a ljudi ga i dalje slijede u onome što je pogriješio.”¹⁴⁴ Husejn b. Alija b. Ebu Talib rekao je svom sinu: “Sinko moj, kada budeš u društvu učenih ljudi, pažljivo slušaj i ne prekidaj nikoga kada govori, makar njegov govor potrajao.”¹⁴⁵

7. Ako onaj koji postavlja pitanje nije shvatio odgovor, treba naknadno tražiti dodatno objašnjenje. Halil b. Ahmed rekao je: “Ako čovjeka neko upita je li razumio, ne treba odgovarati potvrdno, osim ako je uistinu shvatio, jer bi u protivnom mogao biti grješan zbog neistinite tvrdnje.”¹⁴⁶ Ibn Džemaa je govorio: “Učenik se ne treba stidjeti pitanja, ali isto tako ne treba se stidjeti da kaže: ‘Nisam to shvatio.’”¹⁴⁷

8. Pitanje treba postaviti isključivo radi saznavanja, ne radi naknadnih rasprava s drugim ljudima. Ka'b b. Malik prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Onoga ko bude stjecao znanje da bi se raspravljao s učenim ili maloumnim ili da bi privukao pažnju na sebe, Allah će baciti u Džehennem.*”¹⁴⁸ Ibn Omer prenosi da je Poslanik,

¹⁴² Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 1/287.

¹⁴³ Vidjeti: *El-Džerhu vet-tadil*, 2/367.

¹⁴⁴ El-Hatib, *El-Džamia*, 1/211, br. 389; El-Bejheki, *El-Medhal*, 2/289, br. 837.

¹⁴⁵ Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/521, br. 846.

¹⁴⁶ Vidjeti: Bedruddin el-Kenani, *Tezkiretus-samia vel-mutekellim*, str. 157–158.

¹⁴⁷ Vidjeti: *Tezkiretus-samia vel-mutekellim*, str. 157.

¹⁴⁸ Et-Tirmizi, 7/391, br. 2654, s dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamia*, 2/1091.

sallallahu alejhi ve sellem, kazao: “*Ko bude stjecaó znanje u ime nekog drugog, a ne u Allahovo ime, neka sebi pripremi mjesto u Vatri.*”¹⁴⁹

9. Onaj koji pita dužan je postaviti pitanje na lijep način, koristeći jasne i nedvosmislene izraze. Budući da izdavanjem decizija učenjak govori u Allahovo ime¹⁵⁰, dužnost je decidno formulirati pitanje, a lijepo postavljeno pitanje dio je odgovora. Vehb b. Munebbih i Sulejman b. Jesar govorili su: “Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja.”¹⁵¹ Ibn Hadžer rekao je: “Među učenicima bila je poznata izreka: ‘Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja.’”¹⁵² Ova je izreka, također, prenese-na kao riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ali je njen lanac prenosilaca sporan.¹⁵³ Imam El-Munavi kaže: “Lijepo postavljeno pitanje pola je znanja, jer kada učenik postavi pitanje poštujući etički kodeks, dobije detaljno pojašnjenje i potpun odgovor, tako da će imati koristi od odgovora.”¹⁵⁴

10. Onaj koji postavlja pitanje dužan je postupiti shodno uputama i odgovoru učenjaka, a neće gledati da li dotični učenjak čini isto ili je pak nemaran u tom pogledu. Ijas b. Muavija rekao je: “Ne obraćaj pažnju na postupke učenjaka, jer on ponekad čini ono što prezire, već ga pitaj o propisu i dobit ćeš ispravan odgovor.”¹⁵⁵ Imam Eš-Šatibi kaže: “Ne treba se nikako oslanjati na nečiji postupak sve dok se ne provjeri njegova utemeljenost. Postoji mogućnost da onaj na čiji se postupak pozivamo postupa suprotno sunnetu.”¹⁵⁶ Na drugom mjestu imam Eš-Šatibi kaže: “Učenjak ponekad čini određeno djelo i prizna-

¹⁴⁹ Et-Tirmizi, 7/392, br. 2655. Imam Et-Tirmizi ovo predanje smatra dobrim, a šejh Albani slabim. Vidjeti: *Es-Silsiletud-daifa*, 11/25–26.

¹⁵⁰ Vidjeti: Ibn Salah, *Edebul-mufti*, str. 72.

¹⁵¹ Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/382, br. 544.

¹⁵² Vidjeti: *Fethul-Bari*, 1/152.

¹⁵³ El-Bejhki, *Šuabul-iman*, 6/255, br. 8061. Vidjeti: *Ilelu Ibn Ebu Hatim*, 3/370–371; *Medžmeuz-zevaid*, 1/160; *Fethul-Bari*, 12/142; *Fejdul-Kadir*, 3/218; *Kešful-hafa*, 1/179; *Es-Silsiletud-daifa*, 1/290.

¹⁵⁴ Vidjeti: *Fejdul-Kadir*, 3/218.

¹⁵⁵ Vekia, *Ahbarul-kuda*, 1/350. Vidjeti: *Medžmuu fetava*, 22/227; *l'lamul-muvekkiin*, 5/84; *El-Muvafekat*, 5/315.

¹⁵⁶ Vidjeti: *El-l'tisam*, 3/143.

je da je njegov postupak nevaljao.”¹⁵⁷ Poznati tabiin Ata kaže: “Najslabije znanje jest ono koje se uzme posredstvom viđenja, kao naprimjer da čovjek kaže: ‘Vidio sam toga i toga da čini tako i tako’, a možda je nešto uradio (pogriješio) iz zaborava.”¹⁵⁸ Halil b. Ahmed u stihu je kazao: “Postupaj shodno mome znanju, a ne obaziri se na moja djela. Koristit će ti znanje moje, a neće ti naštetiti nemar moj.”¹⁵⁹

Budući da živimo u vremenu kada sljedbenici strasti nastoje kompromitirati ugled istinskih učenjaka prelazeći pri tome svaku granicu zla proglašavajući nevjernicima najveće islamske učenjake, nužno je barem ukratko pojasniti etiku ophođenja prema nasljednicima Allahovih poslanika, jer je poštivanje islamskih učenjaka sastavni dio vjere, kako tvrdi poznati tabiin Tavus b. Kejsan.¹⁶⁰ Pitanje nesumnjivo možemo najlakše shvatiti pozivajući se na praksu ispravnih prethodnika, koji su u svakom pogledu sloveli kao uzori.

U jednom hadisu Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “*Ja sam vama kao otac: podučavam vas vjeri.*”¹⁶¹ Govoreći o islamskim učenjacima, imam En-Nevevi zapisao je: “Oni su naše vođe i prethodnici, oni su nam kao drugi roditelji.”¹⁶² A spomenuvši Ebu Abbasa b. Surejdža, En-Nevevi je rekao: “On je jedan od naših predaka kada je riječ o islamskom pravu.”¹⁶³ Ebu Umama el-Bahili prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, jednom prilikom rekao: “*Zaista Allah, i Njegovi meleki, i stanovnici nebesa i zemalja, čak i mrav u mravinjaku, i riba u morskim dubinama, blagosiljaju onog čovjeka koji ljude podučava dobru.*”¹⁶⁴ Abdullah b. Amr prenosi sljedeće

¹⁵⁷ Vidjeti: *El-I'tisam*, 2/480.

¹⁵⁸ Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/778, br. 1448. Vidjeti: *El-I'tisam*, 3/143; *El-Muvafekat*, 5/315.

¹⁵⁹ Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/529, br. 861.

¹⁶⁰ Ibn Abdulberr, *Džamiul-bejan*, 1/459, br. 719 i 1/519, br. 840.

¹⁶¹ Ebu Davud, 1/2, br. 8; Ibn Hibban, 4/279, br. 1431; El-Humejdi, 2/434, br. 988, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Sahihul-džamii*, 1/463.

¹⁶² Vidjeti: *Tehzibul-esma*, str. 40.

¹⁶³ Vidjeti: *El-Medžmua*, 1/212.

¹⁶⁴ Et-Tirmizi, 7/426, br. 2685; Ed-Darimi, 1/61, br. 289; Et-Taberani, 8/234, br. 7912. Imam Et-Tirmizi i šejh El-Albani ovo predanje smatraju vjerodostojnim. Vidjeti:

Resulullahove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi: “*Ne pripada nam onaj ko ne poštuje starijeg, ko nije milostiv prema mladem i ko ne poznaje pravo učenog.*”¹⁶⁵

Alija b. Ebu Talib, radijallahu anhu, govorio je: “Kada dođeš kod učenog čovjeka, pozdravi ga posebnim selamom, a druge ljude općim, ne pitaj ga mnogo, ne sjedaj ispred njega, ne pokazuj svojim rukama, ne trepti očima, ne uzimaj ga za odjeću i nemoj govoriti: ‘Drugi učenjaci ne kažu kako ti tvrdiš.’”¹⁶⁶

Ibn Abbas je držao za povodac životinje na kojoj je jahao Zejd b. Sabit, pa mu Zejd reče: “Zar Poslanikov, sallallahu alejhi ve sellem, amidžić drži povodac moje jahalice?!” “Da, tako postupamo s našim učenjacima”, odgovori Ibn Abbas.¹⁶⁷ Mugira b. Muksim el-Kufi izjavio je: “Poštovali smo Ibrahima en-Nehajja kao što se poštuje vladar.”¹⁶⁸ Muhammed b. Sirin rekao je: “Vidio sam da su učenici poštovali, cijenili i uvažavali svoga učitelja Abdurrahmana b. Ebu Lejlu kao da je vladar.”¹⁶⁹ Hasan b. Alija el-Hallal pripovijeda da su jednog dana sjedili kod Muatemira b. Sulejmana i slušali hadise kada se iznenada pojavio Ibn Mubarek, a Muatemir je prestao citirati hadise. Neko traži da nastavi, ali on reče: “Ne pričamo u prisustvu naših učenjaka.”¹⁷⁰ Rebia b. Sulejman, poznati učenik imama Šafije, rekao je: “Allaha mi, nikada se nisam napio vode u prisustvu imama Šafije iz poštovanja prema njemu.”¹⁷¹ Ibrahim b. Ešas kaže: “Vidio sam Sufjana b. Ujejniu da je dva puta poljubio ruku Fudajla b. Ijada.”¹⁷² Muhammed b. Ru-

Sahihul-džamia, 1/376.

¹⁶⁵ Ahmed, 5/323, br. 22807; El-Hakim, 1/211, br. 421, sa dobrim lancem prenosilaca. Vidjeti: *Medžmeuz-zevaid*, 8/14; *Sahihul-džamia*, 2/957.

¹⁶⁶ El-Hatib, *El-Džamia*, 1/199, br. 347; *El-Fekihu vel-mutefekkih*, 2/197, br. 856; *Džamiul-bejan*, 1/519, br. 841.

¹⁶⁷ El-Bejheki, *El-Medhal*, 2/179, br. 670; El-Hatib, *El-Džamia*, 1/188, br. 307.

¹⁶⁸ Ed-Darimi, 1/76, br. 408, El-Hatib, *Tarihu Bagdad*, 12/344; El-Bejheki, *El-Medhal*, 2/183, br. 677.

¹⁶⁹ El-Hatib, *El-Džamia*, 1/184, br. 288.

¹⁷⁰ Vidjeti: *El-Džamia*, 1/320, br. 706.

¹⁷¹ El-Bejheki, *Menakibuš-Šafii*, 2/145; *El-Medhal*, 2/188, br. 684.

¹⁷² Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 8/438.

stum čuo je imama Muslima b. Hadždžadža kako svoga učitelja imama El-Buharija moli: “Dopusti mi da poljubim tvoje noge, učitelju učiteljā, prvaku hadiskih stručnjaka, ekspertu hadiskih nauka.”¹⁷³

Iz ovih svijetlih primjera vidimo kako su se stjecatelji znanja opohodili prema učenjacima i kako su se ponašali u njihovom prisustvu. Tako se prema učenjacima nisu ponašali samo učenici i običan svijet, već su im i vladari ukazivali veliko poštovanje. Ebu Muavija ed-Darir, poznati slijepi učenjak, kazuje da mu je jednog dana, nakon objeda, neko polijevao vodu da opere ruke, a halifa Harun er-Rešid upitao ga je: “Znaš li ko ti je polijevao na ruke?”, na što je on odgovorio da ne zna. Tada je halifa Harun rekao: ‘Ja, iz poštovanja prema tvom znanju.’¹⁷⁴ Poznati vladar Ismail b. Ahmed jednog je dana ustao pred Muhammedom b. Nasrom el-Mervezijem iz poštovanja prema znanju kojim ga je počastio Svevišnji Allah. Njegov brat Ishak ukorio ga je zbog toga, rekavši: “Ti, namjesnik Horasana, ustaješ pred čobanom!” Tog dana, ovaj je vladar zanoćio slomljenog srca zbog riječi koje je izgovorio njegov brat. Zaspao je i sanjao kako mu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prilazi dok je sjedio sa svojim bratom Ishakom. Uzevši ga za nadlakticu, reče mu: “Tvoja vlast i vlast tvojih nasljednika potrajat će zbog poštovanja koje si ukazao Muhammedu b. Nasru.” Potom se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, okrenuo prema Ishaku i rekao mu: “Neka propadne tvoja vlast i vlast tvojih nasljednika jer si omalovažio Muhammeda b. Nasra.”¹⁷⁵

¹⁷³ Vidjeti: *Sijeru a'lamin-nubela*, 12/432; *Tarihu Bagdad*, 13/103; *Tehzibus-sunen*, 14/140; *Hedjus-sari*, str. 513.

¹⁷⁴ Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 14/9; *Sijeru a'lamin-nubela*, 9/288.

¹⁷⁵ Vidjeti: *Tarihu Bagdad*, 14/38–39.